

MÙA HÈ Ở BIỂN

NHÂN VẬT

ĐOÀN VĂN XOA

- Trước công tác ở thành phố, nay là chuyên viên kinh tế công tác ở Trung ương.

CHỊ XOA - Vợ của ông Xoa.

THÔNG - Con trai 20 tuổi.

MAI - 29 tuổi chưa có chồng, con gái ông Xoa.

DÂN

THÚY

CẨM VÂN - Bí thư Huyện ủy

- Vợ đồng chí Dân

- 17 tuổi, con gái đồng chí Dân

HƯỚNG - Bí thư Đảng ủy xã.

QUÂN - Thuyền trưởng.

ÔNG TRỊNH TRỌNG

- Thủy thủ, bạn của Thông.

THỦY THỦ 1

THỦY THỦ 2

CỤ BẢN - Người hành khất.

CẢNH MỘT

Gia đình ông bà Xoa. Ngôi nhà ở gần biển. Những khi yên lặng, người ta có thể nghe thấy tiếng sóng dội về. Mai trông thấy em trở về.

MAI: - Cậu bảo chạy lên phố một lát, mà bây giờ đã mười giờ. Khách của cậu kéo đến, rồi cơm nước trở tay không kịp cho mà xem.

THÔNG: - Em vừa gặp một cô gái... cực kỳ.

MAI: - Lại cực kỳ!

THÔNG: - Em xin cam đoan với chị... *(Diễn đạt một cách khó khăn)*
- Mà tại sao lúc đó chị không có ở đấy nhỉ... Chỉ mười bảy, mười tám tuổi, mặc bò zin Levis chính cống.

MAI: - Thế cái gì cực kỳ?

THÔNG: - Khoan! Em chưa tả đến người.

MAI: - Thiên hạ thiếu gì người đẹp mà cậu đã xuýt xoa ghê thế.

THÔNG: - Em đã theo về đến tận nhà.

MAI: - Được tiếp đón tử tế chứ?

THÔNG: - Hai mẹ con mới từ trên phố xuống tắm biển. Bà mẹ là bác sĩ cẩn thận.

MAI: - Sao cậu biết?

THÔNG: - Thấy em theo về đến tận nhà, bà ấy tưởng em đến khám bệnh: "Cậu muốn nhổ răng không? Tôi là bác sĩ nha khoa đây. Ngày chủ nhật tôi không làm việc, nhưng vẫn có thể ưu tiên cho cậu".

MAI: *(Bật cười)* - Sao nói là bà ấy xuống đây để đi tắm biển?

THÔNG: - Chị đừng có cười... Rồi thế nào em cũng sẽ gặp lại cô ta ở bờ biển cho mà xem.

MAI: - Thôi được... miễn là đừng có rưng rưng sớm quá. *(Ngừng)* - Này, cậu cất công lên trên phố mua được những thứ gì?

THÔNG: *(Nhặt từng thứ ở trong làn bỏ ra)* - Các loại rau thơm này...
tôi ớt này...

MAI: - Còn thức ăn chính đâu?

THÔNG: - Chị không dặn...

MAI: - Trời đất ơi... mời khách xơi tôi ớt, chắc là họ sẽ cảm động đến
rơi nước mắt đấy.

THÔNG: - Hay em lại đi?

MAI: - Rồi lại gặp cô “cực kỳ” thì chắc lần này cậu sẽ về tay trắng.

THÔNG: - Thôi đúng rồi... chuyển hướng... sẽ ăn cá. Tàu cá của
chúng em hôm nay cập bến. lát nữa em với chị ra đón tàu.

MAI: - Hôm nay cậu mời những ai?

THÔNG: - Toàn bạn thân của em... Chỉ có thuyền trưởng là khách
đặc biệt thôi. *(Nhấn mạnh)* - Một người cực kỳ đấy!

MAI: - Mới đi làm mà cậu đã học được cái cách chiêu chuộng thủ
trưởng sớm thế.

THÔNG: - Đừng đánh giá thấp em như vậy. Có phải em mời thuyền
trưởng đâu, mà mời anh Quân, một người... cực kỳ.

MAI: - Lại cực kỳ... nhưng thôi tùy cậu. Có điều là bố mới từ Hà Nội
về nghỉ đấy.

THÔNG: - Thật thế!

MAI: - Bố vừa đi thăm đồng. Hãy cân nhắc kỹ xem, có nên mời khách
tới nhà không.

THÔNG: - Vẫn nên chị Mai ạ... Bố nghiêm nghị thật. Nhưng ngày chủ
nhật, tuổi trẻ cũng có quyền được vui chơi chứ... Ừ, cứ cho là tại
bạn em đến đây chúng nó sẽ hò hét toáng lên chẳng hạn, thì như
vậy cũng còn hơn là cả lũ đạp xe nhắng nhít ngoài đường phố để
trêu chọc và gây sự. Được ... lát nữa bố về em sẽ đề nghị thẳng
thần. A phải rồi, chị ngồi xuống đây làm thử bố. Em tập nói cho
nó thông, không lúc lâm sự lại ấp úng thì chết.

MAI: - Chị không biết đóng kịch.

THÔNG: - Chị diễn bố giống đến nỗi mẹ còn phải nhâm.

MAI: *(Đóng giả ba, cô nắn lại cổ áo rồi giơ tay ra hiệu)* - Cứ ngồi...

THÔNG: *(Khoanh tay lại, lễ phép)* - “Thưa bố, hôm nay sinh nhật của con. Các bạn con sẽ đến đây vui chơi. Mời bố cùng tham dự để vui với chúng con... Còn giả thiết, bố không thích ồn ào, thì bố nhường nhà cho chúng con một buổi...”

MAI: *(Đạp bàn thét lớn)* - Không được! *(Thông giật mình. Mai cười)* - Hãy tập nói một mình đi, cho đỡ run... Tôi sợ lát nữa gặp bố, cậu lại thành con hến...

THÔNG: - À phải rồi... mà tại sao lại không phải là chị nói nhỉ. Chị xin phép thì bố bằng lòng ngay. Nhà này bố rất quý chị. So với em thì bố tín nhiệm chị hơn nhiều. Khi cần nhắc em điều gì, bố lại bảo: Mà phải học ở đâu... chị Mai là tấm gương sáng cho mà đấy.

MAI: - Thôi, cậu đừng nịnh.

(Bà Đoàn Xoa về, hết sức vui vẻ).

BÀ XOA: - Mẹ vừa đổi được cả một bao đạm urê theo giá hai chiều. Nặng quá, mẹ gửi ở cửa hàng vật tư ấy. Đứa nào ra vác về giúp mẹ.

THÔNG: - Thà mẹ cứ chỉ đích danh còn hơn. Gọi là phu khuân vác thì chỉ một mình Thông thôi.

BÀ XOA: - Đấy là muốn dành cho anh một hành động tự nguyện. Làm gì mà hôm nay bày vẽ ra thế này?...

THÔNG: - Một sự kiện trọng đại. Hôm nay hai mươi năm trước, có một con người đã ra đời.

BÀ XOA: - Ghê gớm chưa. Các nơi đổi kén, anh lại bày vẽ tổ chức sinh nhật. *(Lẩm nhẩm tính, rồi cười phá lên)* - Anh thiên thối rồi!

THÔNG: - Con có nhầm đâu.

BÀ XOA: - Tôi để anh vào tháng Bảy... hôm ấy là ngày hai mươi. Cái đêm oi bức đến tức thở. Trời cứ như sắp đổ cơn giông ấy. Không có lẽ tôi nhầm... Hay là ai để ra anh, chứ không phải tôi?

THÔNG: - Dĩ nhiên là mẹ không nhầm. Con cũng vậy, thì nhầm lẫn này là có ý đồ đây. *(Thông dẫn mẹ ra một góc rồi chỉ về phía Mai)*

nói thắm. Nghe xong, bà vui vẻ hẳn) - Đấy, có phải con bày vẽ ra để xài phí đâu!

BÀ XOA: - Được (*Cảm động*) - ... Anh thương chị anh thế là mẹ mừng... Thế hôm nay anh ta cũng đến đây?

THÔNG: - Nhưng có một việc phải nhờ mẹ.

BÀ XOA: - Tao làm được gì?

THÔNG: - Bố vừa mới về.

BÀ XOA: - Đâu?

THÔNG: - Thăm đồng ruộng, thăm hợp tác xã. Người bao giờ cũng đặt quyền lợi của xã hội lên trên.

BÀ XOA: - Anh đừng có vô ơn. Bố anh lo cho anh từng ly từng tý.

THÔNG: - Con có trách gì bố đâu... Để cao là đảng khác... Dù người đã lên công tác trên trung ương, nhưng vẫn giữ được tác phong quần chúng sâu sát.

BÀ XOA: - Thì trên ấy bố anh cũng vẫn làm nông nghiệp. Tình hình hợp tác xã mấy năm nay sa sút, bố anh lo và quan tâm là phải... Nhưng anh định để đạt gì với bố anh nào?

THÔNG: - Con sợ bố chẳng thú vị gì cái cảnh ồn ã của bạn con trong cuộc vui ngày hôm nay.

BÀ XOA: - Anh định sao?

THÔNG: - Nếu mẹ rủ được bố sang bà ngoại chơi... À phải rồi... “hai cụ” dẫn nhau đến thăm bác bí thư huyện, bạn của bố ấy.

BÀ XOA: - Bác Dân. Hồi bố còn công tác ở huyện, bác ấy qua chơi luôn.

THÔNG: - Sao con không biết?

BÀ XOA: - Khi ấy anh còn bé. Anh sợ có bố ở nhà thì anh mất vui chứ gì.

THÔNG: - Con lo chính bố không thích. Với lại trông bố lúc nào cũng nghiêm nghị, cổ đại cán cài kín khuy, tụi bạn con chúng nó sợ...

BÀ XOA: - Chúng tôi thiếu gì chỗ đi chơi.

THÔNG: - Thông cảm được như mẹ là hết ý đấy.

BÀ XOA: - Thôi đi anh... Anh lại định phỉnh cả tôi nữa... Nhưng có bố anh về thì vui đùa cũng vừa vừa thôi nhé. *(Ngừng)* - Cái ba lô của bố anh đây phải không? *(Nhắc thử)* - Cái gì mà nặng thế này?

MAI: - Bố khoác từ ngoài xe vào. Con đỡ xuống trữu cả cánh tay.

THÔNG: - Mẹ lục ra thử đi... Biết đâu lại chẳng có một cân kẹo Hải Châu.

BÀ XOA: - Có thì cũng chẳng can dự gì đến anh.

THÔNG: - Ấy chết, thứ ấy tráng miệng thì hết ý. Con kiểm soát đã.

BÀ XOA: - Rõ cái thằng háu ăn. *(Thông bê ra một bọc, mọi người chờ đợi nhìn vào)*

THÔNG: - Trúng rồi... trông như bánh ga tô *(Mở ra)*

MỌI NGƯỜI: *(Tưng hửng)* - Mỳ sợi *(Phá lên cười)*

THÔNG: - Không... còn bọc dưới chắc chắn là kẹo Hải Châu *(Bê lên)* - Đây mới là đúng. Con nghĩ thấy mùi thơm rồi. *(Mở ra, lần này không ai cười. Mỗi người một cách nghĩ, tản ra. Thông nói khẽ)* - Cơm nguội... Cơm nguội phơi khô. Hoàn toàn không kẹo bánh gì hết.

BÀ XOA: *(Đưa khăn lên thấm nước mắt)* - Đấy... các anh các chị thấy không... Có bao giờ bố các anh các chị phải lo lắng cho nhà như thế này đâu. Có thể nhiều nơi vẫn còn đói lắm.

THÔNG: - Nhưng dẫu sao người cũng đã lạc hậu với tình hình ở ta quá rồi. Mấy năm nay người không về. *(Cụ Bản đã sang từ bao giờ)*.

CỤ BẢN: - Đúng thế đấy. Các nơi đang khó khăn lắm. Làng ta ngày nào mà chẳng có người thiên hạ đến yêu cầu giúp đỡ lương thực. Ở ta không nhờ cái khoán thì có khác gì...

BÀ XOA: - Cụ sang chơi.

CỤ BẢN: - Vừa thoáng thấy cái xe con rẽ vào đầu làng là bà lão nhà tôi đã giục: không chừng ông Xoa đã về. Ông chạy sang mời ngay đi. *(Ngừng)* - Chẳng là hôm nay tôi cho cất nóc... Tôi sang sớm có lời mời cả hai ông bà...

BÀ XOA: - Cảm ơn cụ... Nhưng nhà cháu vừa mới về. Với lại tính ông ấy đụng đến chuyện ăn uống là đổ ai mời được.

CỤ BẢN: - Vậy mà tôi mời được cho mà xem. (*Mọi người hơi ngạc nhiên nhìn lại ông*) - Năm ngoái bà còn nhớ không? Người làng mình đổ đi xin ăn khắp nơi. Tôi tìm ra Hà Nội, định bụng đi xa để khỏi gặp người quen. Tôi đội cái nón cúp xuống, đứng ở ngã ba đường phố. Có ai đi qua thì chạy theo thì thăm. Lúc ấy, có một ông từ ô tô con bước xuống. Tôi vội chạy lại, ngả nón. Trời đất ơi, trông rõ, tôi ù chạy. Chính là ông Xoa nhà ta. Ông ấy đuổi theo bằng được, giữ lại, đưa tôi về nhà, bắt tôi đi tìm ráo tất tạt những người làng ta đang ăn xin ở trên ấy về. Chúng tôi kể tình hình sản xuất, đồng chí ấy cho ăn, đủ tiền tầu về, còn viết cho Đảng ủy xã một cái thư rất dài, bắt tôi cầm về đưa tận tay. (*Bỗng sôi nổi hẳn lên*) - Vậy mà giờ tôi làm được nhà ngói kia mà. Bây giờ có thóc, làm nhà ngói, ông ấy không sang mừng cho tôi hay sao?

BÀ XOA: - Nếu thế thì ông ấy sẽ sang... Ông ấy phải sang... Thấy làng xóm như thế này, ông ấy tha hồ mà mừng. (*Nhớ ra*) - Thăng Thông vác cho mẹ cái bì đạm về đã con. Chẳng lát nữa bố anh về, khách khứa tíu tít lại quên mất.

CỤ BẢN: - Bên bà đổi được bao đạm ấy thì tha hồ mà vượt khoán.

BÀ XOA: - Nhanh chân đi con. (*Thông vừa chạy đi thì đồng chí Hương, bí thư Đảng ủy xã vào đột ngột*).

HƯƠNG: - Có đúng anh vừa về không chị?

BÀ XOA: - Kia chú Hương... vào đây chơi đã. Anh ấy ra thăm đồng.

HƯƠNG: - Thoáng thấy anh, em phải lánh mặt đi vòng về dặn chị trước. Chuyện làm ăn ở làng ta, chị đừng nói lộ cho anh ấy biết nhé.

BÀ XOA: - Giấu là giấu người khác chứ anh ấy thì việc gì.

HƯƠNG: - Chị cứ nghe em đi. Ai biết thì cũng phiền phức. Nhưng nếu anh ấy biết mà không tán thành thì còn rắc rối gấp trăm lần.

CỤ BẢN: - Ô hay... Nhưng làm lợi cho dân mười mươi, ai cũng thấy thì làm sao ta phải giấu diếm mãi nhỉ. Ta có ăn trộm ăn cắp, vi phạm phản động gì đâu.

HƯƠNG: (*Đang tâm trạng câu kinh*) - Cả cụ nữa... Tôi xin cụ... Cụ đừng thấy có miếng ăn mà khoe khoang, lộ ra là chết chúng tôi.

CỤ BẢN: - Thế này thì tôi chả thể hiểu được.

BÀ XOA: - Chẳng là mọi nơi còn đang đói kém, về đến làng thấy mọi người mát mặt lại không vui lên được à?

HƯỚNG: - Khổ thế đấy... Giời mà hiểu được. Tôi cũng đến mắc bệnh thần kinh mà chết mất thôi. Từ ngày làm khoán, cứ thấy bóng cán bộ về làng là hốt hải đuổi theo chân người ta, giấu diếm như cái thằng ăn cắp ấy.

CỤ BẢN: - Cứ nói toạc ra, ý dân chúng tôi thế này... làm thế này có lợi hơn cho hợp tác xã, cho cả nhân dân.

HƯỚNG: - Vừa nghe phong thanh là bí thư huyện dưới cũng được triệu lên, ngồi làm kiểm thảo về chuyện khoán chui kia kìa.

CỤ BẢN: (*Mặt thụt ra*) - Vậy thì nó ra làm sao? Dân có được quyền tham dự vào việc của mình không?

HƯỚNG: (*Thở dài*) - Cùng lắm thì tôi xóa mẹ nó khoán đi rồi tôi nghỉ.

CỤ BẢN: - Ừ... anh rút lui như thế là yên thân đấy. Còn chúng tôi thì lại sắp sẵn bị gậy.

BÀ XOA: - Chú hơi lo xa đấy. Chú dặn thế thì chị chẳng lộ ra điều gì với anh đâu... Nhưng chị cứ thấy vô lý thế nào ấy... Một người biết lo lắng cho dân như anh Xoa, không lẽ lại không ủng hộ chú.

Chú xem, trước đây có bao giờ anh để ý đến nhà đâu, tháng đưa về mấy chục bạc lương là được; vậy mà bây giờ về nghỉ, mang cả cơm nguội phơi khô về cho con đây này.

HƯỚNG: - Năm ngoái nhận được thư của anh, em đã định lên gặp hỏi ý kiến; rồi không hiểu tại sao đã lên lại không vào, cứ nghĩ làm chui được thêm vụ nào thì dân no vụ ấy. Bây giờ các anh ấy buồn cười lắm kìa. Cứ đưa sẵn ra một cái mẫu buộc mọi người làm theo, không cần biết là nó có phù hợp nữa không.

BÀ XOA: - Được rồi, để tôi dò ý anh ấy xem... Đẳng nào cũng không thể giấu mãi như thế này được. Đây là ý nguyện của dân.

CỤ BẢN: - Bà cứ để đấy tôi thử là tôi biết ngay. Khó gì. Bà hãy khoan,

đùng nói là tôi mời ông ấy sang ăn cất nóc. Tôi ngồi ở kia, rồi ông ấy tưởng tôi vẫn đi xin ăn như ngày xưa cho mà xem.

HƯỚNG: - Thôi tôi xin cụ, đừng có giở de thử thách rồi lộ chuyện ra, khổ cả làng không chừng.

CỤ BẢN: - Ngần này tuổi đầu, tôi đã dại lắm đấy mà chú lo.

HƯỚNG: (Trông thấy Đoàn Xoa) - Tôi về chị ạ.

BÀ XOA: - Chú cứ ở đây... sao lại đi đâu?

Đồng chí Đoàn Xoa về. Đúng như mọi người đã miêu tả. Dù là mới đi thăm đồng, con người của đồng chí vẫn toát lên một vẻ trịnh trọng nghiêm túc, khiến người ta cảm thấy vì nề hơn là gần gũi. Mọi người đứng cả lên chờ đón.

BÀ XOA:

(Vỗ vĩa) - Thế nào... đã lâu không về, mình đi thăm đồng, thăm làng xóm, có thấy cái gì khác không?

ĐOÀN XOA: - Kết quả thì còn chờ xem. Nhưng thời tiết năm nay khắc nghiệt, mà diện tích lúa cấy hết được thế là mừng. (Với mọi người) - Ngồi... cứ ngồi tự nhiên.

HƯỚNG: - Anh mới về?

ĐOÀN XOA: - Kia, đồng chí Hướng!... Anh em trong Đảng ủy khỏe cả chứ?

HƯỚNG: - Cám ơn anh, đều khỏe cả.

ĐOÀN XOA: - Người ta bảo trông đồng biết làng. Nhìn lúa thích mắt lắm...

HƯỚNG: - Anh đi thăm những đâu?

ĐOÀN XOA: - Cũng cuội ngựa xem hoa thôi, nhưng thật tình là tôi mừng. Việc vận dụng khoa học kỹ thuật vào đồng ruộng đạt trình độ khá rồi đấy. Vào trong xóm gặp bà con, người nào cũng phấn khởi lắm.

HƯỚNG: - Anh cũng có gặp bà con?

ĐOÀN XOA: - Tôi đến tận từng nhà ấy chứ. Chẳng nói giấu gì cậu, thấy đồng ruộng phân nhỏ ra, mình cũng sinh nghi, giả vờ hỏi

thủ bà con: “Đồng ruộng ở đây làm khoán tốt lắm hả?”. Thế là mình bị bà con phê cho một vố vớ mặt: “Đồng chí định khuyến khích chúng tôi làm sai đây à?. Ở đâu không biết, chứ ở đây thì cứ vững như thạch bàn. Đồng ruộng cứ cấy chung, gặt chung vui lắm. Trước hợp tác một thôn, hai thôn chứ bây giờ làm toàn xã rồi”. Đấy bà con phê bình mà mình mát cả ruột gan. Bà con khen Đảng ủy các cậu lắm. Toàn cánh bộ đội phục viên về, miệng nói tay làm xốc vác. Mà cái quý nhất là trong tình hình này vẫn vững vàng. *(Thì thào)* - Mình phổ biến nhưng mà biết vậy thôi nhá, chớ có nói rộng ra ngoài: Nhiều nơi bây giờ lung tung lắm! Khoán chui! *(Mọi người yên lặng nhìn nhau)*

HƯỚNG: - Chắc anh về qua nhà rồi lại đi ngay chứ?

ĐOÀN XOA: - Cũng định tạt qua thôi, nhưng thấy làng có nhiều nét mới, tôi nảy ra ý định ở lại thêm ít ngày để nghiên cứu. Mà lần này lên trên ấy mình đề nghị đưa nhà báo về... Không có lý luận nào thuyết phục hơn thực tế. Cơ chế của hợp tác đấy. Ai bảo nó cùm trói sản xuất. Quy mô lớn đấy, ai bảo ta không đủ sức quản lý. Ai bảo xã viên không phấn khởi. Tình hình nhiều nơi nguy cấp lắm. Công cụ sản xuất giao vào tay xã viên. *(Bà Xoa chột dạ, vội lấy chiếu đẩy lên chiếc giường)*.

ĐOÀN XOA: - Giường gầu nào thế?

BÀ XOA: *(Lúng túng)* - Tập thể làm rồi rút ngay ở đầu bờ. Tôi phải rửa mang về, rồi chiếu đem nộp cho kho đấy.

ĐOÀN XOA: - Việc này rồi phải đưa ra đội mà phê bình. *(Với Hướng)* - Rồi cả những vật tư kỹ thuật như phân đạm, thuốc sâu nhà nước phải bỏ đòla ra mua, mà họ dám cả gan bán cho từng nhà.

BÀ XOA: - Mai ơi... mẹ nhờ đã.

MAI: *(Nói từ dưới)* - Con đang giở tay.

BÀ XOA: - Bận gì cũng để đấy. *(Mai chạy lên)* - Ra ngay cửa hàng, bảo thằng Thông đừng có lù lù vác bao đạm ấy về. Ông ấy phát hiện thì chết. *(Mai chưa kịp đi thì Thông đã lù lù vác bao đạm về. Bà Xoa vội vàng đẩy Thông đi qua cửa)*.

ĐOÀN XOA: - Đâu như thằng Thông. Nó vác bao gì về thế?

BÀ XOA: - Thằng Thông đâu mà thằng Thông! Những người chuyên đạ cho hợp tác. Họ vào nhăm nhà.

ĐOÀN XOA: - Vào nhăm nhà à? Ai ngồi kia giống như...

CỤ BẢN: - Tôi đây ông ạ.

BÀ XOA: - Cụ Bản xóm ta mà.

CỤ BẢN: - Thấy ông về, lại định sang quấy ông bận nữa đây.

ĐOÀN XOA: - Cụ tính, lương cán bộ ba cọc ba đồng. Mà giá sinh hoạt thì leo thang vùn vụt như chuột ngày. Cụ tưởng chúng tôi sung sướng lắm hả? Mình này, mình xem trong nhà có gì không?

BÀ XOA: - Tình cảnh nhà, mình còn lạ gì.

ĐOÀN XOA: - Bà xem trong ba lô của tôi, có gói mì sợi với lại ... *(Ra hiệu cho vợ xẻ đôi ra)*.

CỤ BẢN: *(Nhanh tay)* - Cảm ơn ông lại cho tôi hai gói, quý hóa quá! Ông khi nào cũng là người hảo tâm.

ĐOÀN XOA: - Tôi đỡ cụ lần này nữa thôi nhá. Đồng chí Hướng xem đấy. Đồng chí là bí thư xã, thấy dân xòe tay xin ăn thế mà không biết nhục à? Tôi tưởng thẹn lắm chứ. Ngày trước còn đổ cho phong kiến đế quốc. Bây giờ mọi thứ trong tay mình rồi. Đổ cho ai, đổ cho ai nào? Ô hay! Cụ còn sung sướng cái nỗi gì mà cười âm lên thế?

CỤ BẢN: - Thấy đồng chí nổi trận lôi đình mà tôi thấy sướng. Vậy mà người ta cứ ngại không dám nói thật với đồng chí. *(Lại cười to lên)*
- Tôi vui. Thấy ông về làng có phải tôi sang xin tý cơm nguội phơi khô đâu. Tôi sang là để mời ông ăn cỗ mừng cho tôi.

ĐOÀN XOA: - Nhưng cụ suốt năm đi ăn xin mà?

HƯỚNG: - Cụ Bản mới lên một nếp nhà ngói 5 gian.

ĐOÀN XOA: - Lên một nếp nhà ngói 5 gian? Đồng chí không đùa cợt đấy chứ?

HƯỚNG: - Đúng đây nhìn sang, đồng chí cũng nhìn thấy nếp nhà đang cất ngói đỏ se đấy. Có kẻ ra người vào giúp đỡ đông như nôm.

OÀN XOA: - Nếu đúng thế thì là một chuyện kỳ lạ. Nhưng có lẽ nào cụ đi ăn xin mà làm được nhà ngói?

CỤ BẢN: - Đi ăn xin thì làm sao xây được nhà ngói. Kể cả người hào phóng nhất cũng chỉ có thể cho tôi một bọc cơm nguội phơi khô như đồng chí thôi. Mà cho rồi, đồng chí vẫn còn tiếc mãi đấy. Cũng không phải lão già đào được hũ vàng đâu. Cả làng này ai cũng khá giả cả. Cả bà Xoa nhà ông cũng cót đầy cót vơi đấy. Chẳng tin ông hé cửa buồng mà xem.

HƯƠNG: (*Lo lắng, bối rối*) - Thôi xin phép đồng chí, tôi về...

CỤ BẢN: - Đồng chí Hương phải ở đây...Anh Thông ơi, anh vác cái của ấy vào đây, việc gì mà phải giấu diếm.

BÀ XOA: - Kia, cụ lạ quá.

CỤ BẢN: - Tôi xin cam đoan là ông ấy sẽ mừng.

Thông vác bao đạm về

ĐOÀN XOA: - Kia Thông.

THÔNG: - Bố! Bố mới về.

ĐOÀN XOA: - Thì ra không phải là người vác đạm vào nhảm nhà.

THÔNG: - Chính con. Nhưng mọi người ra hiệu bảo con ra.

ĐOÀN XOA: - Cái gì thế này?

THÔNG: - Đạm đấy mà bố. (*Ông Xoa về bọc bọc*).

CỤ BẢN: - Sáng mai ông dậy sớm mà xem. Từ tinh mơ đường làng đã đông như chợ rồi. Tiếng người, tiếng trâu rình rịch ngoài đồng. Người ta đốt lửa hun khói đuổi sương cho trâu nó biết đường đi, cày cho kịp thời vụ. Tối nhọ mặt người còn nghe tiếng nước đổ ngoài đồng. Cái nhong không lúc nào kịp khô.

ĐOÀN XOA: - Người ta còn có thể làm đến chết trâu chết bò. Người ta còn có thể nằm ngay ngoài đầu bờ để mà làm ấy chứ. Nhưng họ làm vì cái gì? Họ làm vì hợp tác hay vì cá nhân họ?

CỤ BẢN: - Vì hạt lúa ông ạ. Vì muốn đất phải đẻ ra nhiều hạt thóc, hợp tác khá hẳn lên đấy thôi.

ĐOÀN XOA: - Làm gì còn hợp tác? Trụ sở, sân kho vắng tanh kia kia.

Loạn, loạn đến nơi rồi!. (*Đi ra*)

BÀ XOA: - Chắc là ông ấy lên huyện.

HƯỚNG: - Thế là cụ hại cả làng rồi. Cụ hâm quá!

CỤ BẢN: - Tôi hâm ư? Tôi hại cả làng ư? Thế thì tôi không thể nào hiểu nổi. Tôi tưởng ông ấy phải vui lên chứ? Dân no cơ mà? Tại sao ông ấy lại giận dữ. Tôi không hiểu. Hay đúng là tôi hâm? Đúng rồi, phải có một người hâm, tôi hoặc ông ấy...

Hết cảnh.

CẢNH HAI

Gia đình bí thư Huyện ủy, ngay tại khu văn phòng của huyện. Đồng chí Đoàn Xoa đến, hết sức nóng vội. Chị Thúy từ thành phố về quê thăm chồng, cùng với Cẩm Vân là con gái khoảng mười bảy mười tám tuổi. Cô gái xuống với bố ngày chủ nhật để đi tắm biển.

ĐOÀN XOA: - Chị Thúy... ông bí thư Huyện ủy có nhà không?

THÚY: (*Nhìn lên*) - Kia... anh Đoàn Xoa... Anh cũng còn nhớ đến vợ chồng chúng tôi mà đến thăm đấy à. Đồng chí lái xe đâu?

ĐOÀN XOA: - Tôi đi bộ.

THÚY: - Về thăm bà xã phải không? Trông anh cũng khỏe đấy chứ, da dẻ đỏ, nhưng có bị huyết áp không đấy?

ĐOÀN XOA: - Tension có lúc lên tới 150/80

THÚY: - Tập thể dục đi ông nội ơi, chắc là không chịu tập tành gì phải không? Lão Dân nhà tôi cũng thế, tự nhiên béo ị ra. Vào cái tuổi năm mươi, các ông mới béo ra. Nhờ có nhà tôi ham chơi thể thao thể dục.

ĐOÀN XOA: - Thế ông ấy chạy đâu?

THÚY: - Đánh bóng bàn.

ĐOÀN XOA: - Trời đất!

THÚY: - Hôm nay đội thị trấn đấu với đội xã Vĩnh Hải, đấu ăn giải cẩn thận.

ĐOÀN XOA: - Đấu với đá! Mình là người lãnh đạo.

THÚY: - Cây vợt chính đấy. Đêm hôm qua còn chơi với nhau đến khuya. Buồn ngủ bỏ mẹ ra mà cứ nghe bong bóc bong bóc.

ĐOÀN XOA: (*Với cô gái khoảng 16 tuổi, cầm chiếc áo tắm đang phụng phịu*) - Con bé Vân đấy phải không? Lớn quá rồi nhỉ. Bố đánh bóng bàn ở đâu, chạy đi tìm bố về cho bác.

THÚY: - Lão không về đâu. Con này từ thành phố xuống sáng nay chờ bố đi tắm biển, sang giục ông ấy quát, về còn đứng mặt chây ra kia. Già rồi nhưng chơi thì cũng say mê ghê lắm.

ĐOÀN XOA: - Cháu cứ sang lần nữa đi, bảo mời bố về có một bác ở trung ương xuống bàn công việc gấp.

THÚY: - Cứ thử xem. (Cảm Vân chạy đi một cách vui vẻ).

ĐOÀN XOA: - Nói bố về ngay, bác trao đổi công tác rồi lại phải đi gấp.

THÚY: - Này... đừng có dờ hơi cha nội ạ. Lại tìm nhau nói chuyện công việc chứ gì. Lạ lùng cho mấy ông quá. Bạn bè, năm mới gặp nhau, tôi chưa thấy anh hỏi thăm tôi được câu nào. Cũng chưa thấy anh hỏi cháu xem nó học hành ra làm sao; đã chỉ nhằm nhe tìm nhau nói chuyện chính trị. Các ông mê công việc đến hơn mê gái. Không hiểu sao mấy cha đều giống nhau đến thế! Nhịn nói chuyện công việc một ngày hình như các lão không chịu nổi hay sao. Mấy cha bệnh nhân của tôi nằm chữa răng, mồm đã sưng vếu lên. Thầy thuốc người ta yêu cầu bất động. Nhưng cứ gộp hai ông một phòng là y như nói chuyện chính trị. Mà nói toàn cái giọng tay tổ. Bảo mãi không được, tôi nẹp thêm cho một cái đai, cứng họng.

ĐOÀN XOA: - Các bà chỉ thích ve vuốt, mất thì giờ... Chuyện người ta là chuyện tay đình.

THÚY: - Chờ đến mai bàn sợ nguội mất à. Hôm nay là ngày nghỉ. Nếu sự quan trọng, bận bịu của các cha nó nên cơm cháo gì, thì chị em tôi đã sung sướng lâu rồi. Nói thật với anh, mấy tháng trước gặp chị ấy đi chợ tôi giật mình. Chị ấy già mà gầy, hỏi thăm sức khỏe thì bảo vẫn ăn được ngủ được.

ĐOÀN XOA: - Cái tạng bà ấy thế.

THÚY: - Thôi đi cha nội. Sousalimanté. Đói, đói ăn.

ĐOÀN XOA: - Cô độ này ăn nói lung tung quá.

THÚY: - Sao các anh không dám nhìn thẳng vào sự thật nhỉ. Tôi là thầy thuốc, cái đó tôi có lạ gì.

ĐOÀN XOA: - Các cô là vợ con cán bộ, nhất là vợ cán bộ lãnh đạo, ăn nói phải giữ gìn.

THÚY: - Chúng tôi no nê những lời khuyên răn như thế rồi, chỉ đòi sự chăm sóc của các anh thôi. Giá như ngày hôm nay anh đưa chị ấy cùng sang bên này thì chị em chúng tôi cũng có một ngày vui.

ĐOÀN XOA: - Bà ấy lần này có khi người ta tống cổ ra khỏi Đảng.

THÚY: - Sao thế?

ĐOÀN XOA: - Khoán chui.

THÚY: - Nhưng như thế có kiếm được mà ăn không?

ĐOÀN XOA: - Tất nhiên là kiếm được. Nhưng điều tai họa là nó đang kích thích mọi người chạy theo vật chất.

THÚY: - Ô hay! Thế anh vẫn xoi tinh thần mà sống đấy à? Cả đàn con, nuôi chúng nó, anh tưởng anh giúp được chị ấy nhiều lắm phải không. Liệu tiền lương gửi về mỗi tháng có mua nổi yến gạo không đấy?

ĐOÀN XOA: - Khó khăn là khó khăn chung. Chuyện gì các bà cũng có ý kiến.

THÚY: - Nhưng con các anh nó lại không chịu chờ hết khó khăn rồi mới kêu đói. Các anh về mà nuôi lấy con thì chúng tôi sẽ yên lặng thôi. Anh cũng nên cởi bớt quần áo ngoài ra, trông sù sù cái áo đại cán tôi mệt lắm, rồi ngồi xuống đây nhặt giúp mớ tôm đi. Không có việc gì trọng đại trong ngày hôm nay hơn việc này. Lát nữa anh Dân về, tôi sẽ sai lão sang đón chị ấy với cả lũ trẻ. Hôm nay tôi thết các anh một bữa bún mắm chua thịt luộc. Thịt gà thịt què tôi không có. Tuy vậy đừng có khinh thường cái món mắm chua thịt luộc, ăn kèm với khế, chuối xanh và các loại rau thơm hành tỏi. Tôi xin cam đoan nằm mơ các ông cũng không thấy đâu.

ĐOÀN XOA: - Bạn khác, hôm nay không ở được, đương có việc quan trọng lắm.

THÚY: - Thôi đi ông... Cởi áo ra. *(Vừa nói, vừa cởi áo ngoài của Đoàn Xoa cất đi)* - Anh á... anh thì cứ phải để tôi trị mới được. Hiền từ như mụ ấy anh bắt nạt. Nhặt tôm đi.

ĐOÀN XOA: - Việc đang gấp.

THÚY: - Tôi đã nói không có gấp gáp gì trong ngày nghỉ cả. Thôi chết tôi rồi... Mùi gì khét ở trong bếp... nấu cái nổi canh chua mà trào xuống bếp mới là điều quan trọng. *(Bỏ đi. Đoàn Xoa miễn cưỡng ngồi xuống, dùng kéo cắt râu tôm. Nhưng anh lơ đãng mà chỉ chăm chú nhìn ra ngóng Cẩm Vân về)*

CẨM VÂN: *(Trở về mặt phụng phịu)*

ĐOÀN XOA: - Sao?

CẨM VÂN: - Nếu bác không giục cháu sang gọi, thì cuộc đấu đã xong rồi. Bố cháu dẫn đối thủ một bàn 21 - 14. Bàn thứ hai anh kia lại gỡ, nâng tỷ số lên 20 - 19. Cháu vừa gọi bố ơi, thì bố cháu trượt. Bố cháu đau đớn, mồ hôi vã ra như tắm.

ĐOÀN XOA: - Trượt một quả bóng mà làm gì phải đau đớn ghê gớm thế?

CẨM VÂN: - Đây là quả quyết định. Anh ta gỡ hòa. Cuộc đấu lại phải kéo thêm hiệp nữa.

ĐOÀN XOA: - Tao nghe mày tường thuật cũng như vịt nghe sấm. Thế nào là quả quyết định? Thế nào là đối phương gỡ hòa?

CẨM VÂN: - Thế bác chưa chơi bóng bàn bao giờ?

ĐOÀN XOA: - Một mình bố cô đỡ hơi đã là quá đủ rồi... Nói tóm lại là...

CẨM VÂN: - Cháu chưa dám nói gì thì đã bị bố cháu đuổi thẳng cổ. Hôm nay nếu đội Huyện ủy phoi áo thì không chừng cháu ăn đòn.

ĐOÀN XOA: - Tao lạ cho bố mày... Cái việc tà trời thì không để mắt, lại cứ chúm mũi vào bóng bàn. Quả bóng cứ đưa đi đưa lại thế này thì thích thú cái gì, ý nghĩa cái gì? Hơn nữa bố mày cũng phải hiểu cương vị của bố mày là bí thư Huyện ủy... mà đánh bóng bàn à?

CẨM VÂN: - Lại còn chơi với bọn thanh niên choai choai bằng tuổi cháu.

ĐOÀN XOA: - Chẳng biết ông ấy nghĩ sao!

CẨM VÂN: - Thà cứ dẫn cháu đi tắm biển thì lại còn đứng đắn hơn bác nhỉ. Lội xuống nước, bơi như thế này cháu thấy còn đứng đắn hơn nhiều. Ở Hà Nội người ta có bán đồ tắm không bác?

ĐOÀN XOA: - Chắc là có. Hà Nội thì thiếu cái gì.

CẨM VÂN: - Bao nhiêu ạ?

ĐOÀN XOA: - Tùy.

CẨM VÂN: - Như cái bộ của cháu ấy... loại bikini ấy.

ĐOÀN XOA: - Thì bác đã biết thế nào đâu.

CẨM VÂN: - Hai nửa... mà...

ĐOÀN XOA: - Từ thuở bé tao có tắm bằng cái thứ bikini ấy bao giờ.

CẨM VÂN: - Đây này... cháu mặc thử cho bác xem...

ĐOÀN XOA: (*Vội vàng*) - Thôi... tốt hơn hết là cháu chỉ cho bác cái chỗ điện thoại. Bác cần bàn với Thành ủy.

CẨM VÂN: - Hôm nay chủ nhật.

ĐOÀN XOA: - Tình hình đương nước sôi lửa bỏng... Chủ nhật với thường gì.

CẨM VÂN: - Ở trên kia bác ạ... (*Cẩm Vân đi trước*).

ĐOÀN XOA: (*Bỏ cả mẻ tôm đi theo Cẩm Vân*).

Tiếng Đoàn Xoa - Alô... Tôi, Đoàn Xoa đây... Không có người trực máy à? Anh cảm cho tôi về nhà riêng đồng chí chủ tịch nhà. Việc gấp lắm... Tất nhiên là quan trọng... Không sao đâu, tôi là bạn cả mà.

THÚY: (*Trong nhà chạy ra đuổi gà*) - Úi! Chết tôi rồi, nhờ một việc lại bỏ đi đâu. Gà nó xơi sạch rổ tôm của tôi rồi...

CẨM VÂN: (*Chạy ra*) - Mợ!... Mợ đừng làm ồn lên. Bác ấy đang gọi điện thoại.

THÚY: - Tao có hét lên cũng chưa bỏ tức đây, làm nem cuốn mà tôm thì để gà xơi sạch rồi.

TIẾNG ĐOÀN XOA: - Tình hình đang hết sức nghiêm trọng.

CẨM VÂN: - Đấy mợ thấy không... hết sức quan trọng... (*Bà Xoa bước vào sợ hãi*).

BÀ XOA: - Anh Xoa có sang bên này không?

THÚY: - Anh ấy đang gọi điện lung tung đi khắp mọi nơi kia kìa.

BÀ XOA: - Chết tôi rồi!

THÚY: - Có chuyện gì?

BÀ XOA: (*Mếu máo*) - Khoán... anh ấy về phát hiện ra.

THÚY: - Chết chữa, thế mà tôi cứ tưởng anh ấy quan trọng hóa. Chúng nó nấp ở đâu?

BÀ XOA: - Cái này nguyên do tại chị.

THÚY: - Tại cả chị.

BÀ XOA: - Thật tình chị cũng chỉ nghĩ, làm cách nào mà nuôi được các cháu.

THÚY: - Chị liều thật. Chị cũng nhúng vào thì liều thật. Chị bị chúng nó mua chuộc chứ gì. Mình là gia đình cán bộ, gia đình cách mạng. Tại sao chị lại tham gia với nó? Liệu có cách nào gỡ được cho chị bây giờ không?

BÀ XOA: - Chị lo cho mình thì ít, nhưng lo cho bí thư Đảng ủy xã thì nhiều.

THÔNG: (*Sửng sốt*) - Cả bí thư Đảng ủy cũng tham gia?

BÀ XOA: - Khi thấy anh Đoàn Xoa về, đồng chí ấy đã đến dặn dò chị là đừng có lộ ra.

THÚY: - Sao lại che giấu, mình phải tố cáo chứ. Chúng nó có đồng không?

BÀ XOA: - Thì cả làng mà.

THÚY: - Thế thì đúng là loạn. Nó có giết mất người nào của ta không?

BÀ XOA: (*Ngơ ngác*) - Ai giết?

THÚY: - Cái bọn ấy.

BÀ XOA: - Ở đâu?

THÚY: - Chị đừng nói.

BÀ XOA: - Tôi nào nói.

THÚY: - Ờ hay... thế chị nói về cái gì?

BÀ XOA: - Khoán.

THÚY: - Không có chết người chứ?

BÀ XOA: - Sống người thì có.

THÚY: - Cũng không thiết đến của cải?

BÀ XOA: - Suốt sáu vụ nay, nó cứu cho dân xã tôi khỏi đói đấy. Khi chưa khoán thì xã tôi có năm mươi tư gia đình đi ăn mày. Chỉ mới

khoán vụng vài năm mà cả cái ông đi ăn xin bây giờ đã làm được nhà ngói.

THÚY: (*Ngó người ra*) - Vậy thì làm sao mà ông ấy phải cuống lên? Ông ấy muốn gì? Thấy dân đói thì ông ấy khổ sở. Thấy dân no thì lại hoảng hốt cuống cuống lên... Vậy thì là thế nào? Hay có cái gì bí ẩn chị không hiểu biết được chăng? Đấy, đang gọi điện báo cáo về thành phố đấy. (*Tất cả lắng nghe*).

BÀ XOA: - Không hiểu nổi thì tôi cũng tự đoán ra chứ. Thật ra thì có gì bí ẩn. Mấy thứ tài sản thì vẫn của hợp tác. Dân chúng tôi chỉ có quản khác đi thì có được nhiều thóc hơn, công bằng hơn.

TIẾNG ĐOÀN XOA: - Tình hình này tôi phải về báo cáo ngay với trung ương.

BÀ XOA: - Chết thật. Anh ấy về Hà Nội. Làm thế nào hả Thúy ơi? Anh ấy định làm to chuyện ra đấy! Việc vỡ ra, người ta thu hồi ruộng khoán lại, thì nhiều nhà lại bỏ ruộng, lại đói... lại bị gậy. Đồng chí bí thư xã tôi đang lo tái người. Bà con xã viên chẳng ai tưởng làm tưởng ăn gì nữa...

THÚY: - Sao chị không kiểm soát cầm chân ông ấy lại?

BÀ XOA: - Có phải chân chim đâu mà buộc.

THÚY: - Chị lành quá, phải hét lên chứ. Không đi đâu cả! Vừa mới về, chưa ngồi ấm chỗ đã tập tễnh. Làm gì có việc quan trọng. Cơ chừng chán con gái già này rồi. Thiếu gì những đứa xinh tươi, nó hấp dẫn quyến rũ; chưa ngồi nóng chỗ đã nhớ, phải đi ngay với nó.

BÀ XOA: - Khốn nỗi ông nhà tôi xưa nay không có cái tính ấy.

THÚY: - Tính các lão hay sĩ diện. Mình cứ vu to ra là các lão sợ. Chị làm thử tôi xem nào.

BÀ XOA: (*Định thử nhưng cảm thấy không được*) - Thôi... chị làm không nổi đâu. Tự nhiên lại bịa chuyện ra như thế...

THÚY: - Đây này... chị phải trông tôi đây này. (*Nâng tình cảm lên như kiểu diễn viên nhập vai, giọng thì thào*) - Chị phải tưởng tượng ra. Có một đứa nào đó y như nó. Thật đấy, tên nó là... Hương Giang chẳng hạn. Ắ rất đẹp... Đã mấy lần mượn cơ công tác, thì thụt đến

nhà. Rồi hôm nay đột nhiên chị bắt gặp lão già này đi chơi với ả... đi ăn phở với nhau... Trong lúc đó thì chị cứ một thân một mình nuôi con... Lão về đến nhà đã không giúp gì được lại còn đấm còn đá... lại còn để tiếng cho mình là trăng gió.

BÀ XOA: (*Uất ức lên*) - Đời nào tôi chịu, nhất nhẽ không có chồng thì thôi.

THÚY: - Được rồi đấy... vào rồi đấy.

BÀ XOA: - Những lúc đó cô đứng đâu cô kích cho tôi.

THÚY: - Chị phải tự lằm nhằm mà kích mình lên chứ... Tôi đứng tôi kích, lão biết thừa.

BÀ XOA: - Thôi, chị chịu... Với lại chị cũng chẳng còn bụng dạ nào mà làm được thế. Em có kế nào thì giúp chị.

THÚY: - Thôi được, đã thế... cứ để lão đấy. Tôi nghĩ kế cầm chân cho. (*Nghĩ ra*) - Đúng rồi, tôi sẽ bắt đèn tôm.

BÀ XOA: - Tôm nào?

THÚY: - Tôi nhờ nhặt, lão để gà ăn mất. Tôi sẽ bắt lão đi mua đèn, để trói chân lão.

BÀ XOA: - Thế thì tốt đấy, cứ bắt đèn... Còn tôm thì để đấy tôi mua cho, lão chỉ ghê gớm ở cơ quan thôi, còn ra chợ thì con buôn nó bịt mũi. (*Thấy Đoàn Xoa xuống, bà bỏ đi*) - Nhớ phải giữ chân anh ấy lại đấy.

ĐOÀN XOA: - Có thể tôi phải về Hà Nội ngay.

THÚY: - Tù... Không ở thì tôi cũng chẳng giữ. Rõ tôm tôi nhờ nhặt giúp đâu? Anh đưa đây!

ĐOÀN XOA: - Ấy chết... tôi quên chưa nhặt. Nhưng không sao, một chút là xong ngay.

THÚY: - Thôi, chẳng cần anh.

ĐOÀN XOA: (*Nhìn rõ tôm giật mình*) - Ấy chết rồi, tôm đâu?

THÚY: - Tôi mới hỏi anh.

ĐOÀN XOA: - Rõ vẫn còn đây.

THÚY: (*Làm ra vẻ ngạc nhiên*) - Rõ thì tôi cũng vẫn thấy nó ở đấy.

ĐOÀN XOA: - Không khéo gà xơi sạch mất rồi. Lúc ấy bác cứ tưởng là cháu xuống ngay để trông gà cho bác.

CẨM VÂN: - Cháu lại tưởng là phải đứng chờ.

THÚY: - Đồng đồ cho tướng, tướng lại đồ cho đồng, thế là dở cả bữa cơm của tôi! Có việc gì quan trọng hơn là cái món mắm chua cặp thịt ba chỉ luộc hôm nay đâu. Bây giờ các người thích thế nào đây?

ĐOÀN XOA: - Thiếu tôm có quan trọng lắm không?

THÚY: - Nói hay chưa kia... Việc công mà anh còn cảm thấy không thể thiếu nó trong ngày nghỉ được, vậy mà lại nói cái thứ mắm chua thiếu tôm có được hay không?

ĐOÀN XOA: - Nhưng bây giờ làm sao?

THÚY: - Đền chú sao... làm hồng thì đền... Ngay cả đối với việc công, tôi cũng cứ thích sòng phẳng như thế.

ĐOÀN XOA: - Chết rồi, tôi lại không có đồng xu nào...

THÚY: - Trông anh quan trọng thế mà lại không có đồng xu nào. Hay anh cứ thử ra vận động mấy mục hàng cá hàng tôm, giác ngộ ý thức hữu ái, có khi họ không lấy tiền đâu.

ĐOÀN XOA: - Đòi nào.

THÚY: - Như thế là yếu vật chất cũng có lúc kém tinh thần nữa đấy. Nhưng thôi, tôi sẽ đưa tiền cho anh... Anh ra tíu mãi ngoài bờ biển, chờ thuyền cá về.

ĐOÀN XOA: - Thế thì lâu quá nhỉ...

THÚY: - Biết làm thế nào... Thiếu tôm không thành bữa ăn ngày hôm nay.

ĐOÀN XOA: - Tôi mượn cái xe, tôi phóng ù đi.

THÚY: - Nhà này có xe đạp đâu... đi bộ càng hay... Trời hôm nay đẹp lắm. Cẩm Vân ơi... đi với bác con... rồi tranh thủ nhờ bác trông cho mà tắm biển một tý.

CẨM VÂN: - Đúng rồi... chờ ba về thì lâu lắm...

ĐOÀN XOA: - Trời đất ơi... tôi bận. Mua xong là tôi phải đi ngay.

THÚY: - Con tắm nhanh thôi con nhé. (Với Đoàn Xoa) - Thật tội

nghiệp con bé, xuống đây chỉ mong được tắm biển, vậy mà chờ bố đến giờ này.

ĐOÀN XOA: - Nó lớn rồi. Nó cũng có thể đi tắm một mình được chứ.

THÚY: (*Bíu môi*) - Con trai ở đây bác không biết đấy... Con Vân sáng nay vừa đến đây, đã thấy một ông chọi con theo vào tận nhà... Tôi phải mang cả kim búa nhỏ rằng ra dọa. (*Vừa nói vừa sẵn đến chỗ Đoàn Xoa*) - Định nhỏ rằng hẳn: Tôi không làm việc ngày chủ nhật đâu, chỉ ưu tiên cho anh thôi. Răng khôn tôi cũng nhỏ được.

ĐOÀN XOA: - Phải thế... phải thế. Con trai bây giờ quá lắm, cứ thấy con gái là sán đến tán tỉnh... Giáo dục thế nào cũng không được.

THÚY: - Cẩm Vân... con có nhớ mặt cậu chọi con ấy không... tả ra cho bác biết để bác đề phòng.

CẨM VÂN: - Con nhớ mang máng thôi... Mặt anh ta trông cũng hao hao giống như (*Bỗng nhìn kỹ vào mặt Đoàn Xoa*) - Hao hao giống bác.

THÚY: - Hồn nào...

CẨM VÂN: - Con nói thật mà... giống y như bác.

THÚY: - Ừ, mẹ cũng công nhận... Anh ta hao hao giống bác thật. Cứ trông thấy một ông chọi con như thế là bác hết sức đề phòng cho cháu. Thôi đi đi... hai bác cháu. (*Nói nhấn theo*) - Là thầy thuốc tôi cũng khuyên anh nên tắm một tý. Thở hít, vận động, gió và nước biển rất lợi cho tuần hoàn máu và phát triển của não. (*Đoàn Xoa đi. Dân về. Anh mặc quần soóc, áo maillot bó chên lấy người. Tay anh cầm một chiếc vợt ping pông đựng trong bao, chân đi giày adidas trắng. Trông anh có vẻ là một nhà thể thao*).

DÂN: - Có gì thưởng cho người chiến thắng không?

THÚY: - Anh giỏi quá, có ngay đây, nước chè đường.

DÂN: - Cẩm Vân đâu?

THÚY: - Đi tắm biển với bác Đoàn Xoa.

DÂN: - Anh Đoàn Xoa ở Hà Nội về đến đây thăm vợ chồng mình à? Hai bác cháu đi đâu thế?

THÚY: - Tắm biển.

DÂN: - Anh Đoàn Xoa đi tắm biển... Thật là một sự kiện trọng đại.

THÚY: - Em phải bày kế giữ chân anh ấy lại. Chủ nhật, có một ngày đi chơi mà cứ lao vào bàn chuyện kinh tế, chính trị. Khi bàn thì ông nào cũng thấy người khác dốt cả... Lúc nào cũng thấy bận rộn, sáng nay sang đây không gặp anh để bàn chuyện mà anh ấy cứ sồi lên như người khát nước ấy.

DÂN: - Chuyện gì thế?

THÚY: - Nào em biết. Chị ấy bảo anh ấy về phát hiện ra... Mà lại cả chị ấy cũng có tham dự vào... Anh ấy định bỏ về Hà Nội để báo cáo với Trung ương. Chị ấy nhờ em lập kế giữ chân anh ấy lại. Chuyện gì mà em không nhớ nhỉ. *(Cố nghĩ)* - Về nông nghiệp ấy... Đến đây không gặp anh, thế là anh ấy gọi điện báo cáo về tỉnh ủy, tỉnh ủy cũng không gặp được ai, thế là anh ấy định về ngay Hà Nội.

DÂN: - Có chuyện gì... Tôi lạ cho mình quá. Mình cũng phải quan tâm xem đây là chuyện gì chứ.

THÚY: - Em không phải là chuyên gia nông nghiệp, làm sao em nhớ được. Liệu mình có nhớ được những chuyện rằng sâu, rằng sữa, rằng sứt, rằng sừng của nghề chuyên môn chúng em không? Hơn nữa đây là ngày chủ nhật, là ngày nghỉ. Đáng ra anh cũng có thể về sớm hơn để đưa con Vân đi tắm biển... Đúng ra bây giờ anh về rồi, cũng ngồi trò chuyện với em một câu... Hay mẹ con em đến đây vướng chân anh, cản trở công việc của anh thì em lại về trên thành phố.

DÂN: - Mình... tôi hỏi thế là tại mình bảo có một cái tin có vẻ quan trọng, nên phải hỏi lại cho biết. Chẳng lẽ chuyện xảy ra ở huyện mình mà lại không hay. *(Vuốt ve vợ)* - Còn ngày hôm nay đã có chương trình đây rồi. Không phải chỉ một mình Cẩm Vân đi tắm biển, mà cả mình, cả tôi nữa... Ngày nghỉ là ngày nghỉ. Không có thì giờ nghỉ ngơi, cũng không nghĩ ra được điều gì mình mắc đầu.

THÚY: - Hôm nay em đã đem từ thành phố xuống một lọ mắm chua của cô bạn từ Huế ra cho.

DÂN: - Mắm chua thì tuyệt rồi. Nhưng chuyện anh Đoàn Xoa chắc cũng không có vấn đề gì quan trọng phải không em?

THÚY: - Hoàn toàn không có gì quan trọng. Em đã hỏi kỹ rồi. Không chết người là một này... lại còn no nữa này... Người ta làm chui mấy năm nay rồi. Khi chưa làm thì cả xã có 54 gia đình thiếu ăn. Từ ngày làm vụng thì cả gia đình ngày xưa đi ăn xin, bây giờ cũng đã làm được nhà ngói.

DÂN: - Chuyện gì mà nghe lạ thế. Hay là việc khoán?

THÚY: - Đúng rồi, khoán! Có thể thôi mà em không nhớ ra. Có gì quan trọng đâu. Sao anh cũng lại hoảng hốt thế?

DÂN: - Thật ra chuyện này anh cũng đã nắm được.

THÚY: - Anh không phản đối chứ.

DÂN: - Chưa thể vội vã như thế được. Điều quan trọng là phải hiểu được sự việc một cách khoa học. Hơn nữa, việc lợi thì thấy rõ rồi đấy. Nhưng Trung ương lại chưa có chỉ thị công nhận.

THÚY: - Anh phải đề đạt lên chứ.

DÂN: - Chính anh đang tiến hành công việc ấy, nhưng luận chứng chưa thu thập đầy đủ. Bây giờ anh Xoa về. Anh ấy sẽ làm lung tung lên, hỏng hết việc. Anh phải đi thôi.

THÚY: - Anh đừng quên hôm nay là ngày chủ nhật.

DÂN: - Bằng lòng vậy. Cứ coi đây là ngày chủ nhật đầu tiên, anh đã phạm quy ước với em.

Hết cảnh.

CẢNH BA

Bãi biển gần về trưa. Quân, Mai và Thông đứng ngóng về phía biển xa.

QUÂN: - Kia rồi, tàu cá của mình.

THÔNG: - Đâu, em chưa thể phân biệt được.

QUÂN: - Thông thấy không, chiếc tàu thứ năm hướng tay tôi chỉ đang tách khỏi đoàn đi vào lạch ngầm. Nước triều này thì nghiêng theo chỗ ấy là đúng nhất. Chỉ có hoa tiêu tàu mình là biết điều đó.

THÔNG: (*Chăm chú*) - Đúng rồi, đúng một trăm phần trăm. Em bơi ra đón tàu đây. (*Nhảy ào xuống biển bơi ra. Quân và Mai lững thững đi trên bãi biển*).

QUÂN: - Em có vẻ ít nói nhỉ.

MAI: - Nhưng em vẫn nghe. Thông nó ca ngợi anh là một thuyền trưởng giỏi!

QUÂN: - Cậu ấy tự huyễn hoặc đấy thôi.

MAI: - Sao người ta nói, từ ngày anh làm thuyền trưởng, sản lượng đánh bắt tăng gấp đôi... Thậm chí có tháng gấp ba.

QUÂN: - Như thế chưa hẳn là đã do tôi giỏi. Mà cũng có thể là do cách quản lý cũ quá tồi.

MAI: - Như thế thì anh cũng đã tìm ra căn bệnh đấy chứ.

QUÂN: - Tôi chỉ là anh lang băm học mót thôi. Tôi học cụ Lãn Ông đấy. Ngày xưa mỗi khi chữa bệnh cho người nghèo, việc đầu tiên là cụ cho ăn no, nếu khỏi thì thôi không phải chữa. Vậy thì chữa căn bệnh khỏi vì cho ăn no, đâu phải đã do tài thầy thuốc. Cũng như ở tàu đánh cá của tôi, chỉ vì chăm lo đến lợi ích của người lao động và lắng nghe ý kiến của họ mà năng suất tăng, thì cũng giống như cụ Lãn Ông chữa bệnh cho người nghèo vậy thôi.

MAI: - Mới nghe cứ tưởng là anh khiêm tốn.

QUÂN: - Nhưng lại hóa ra kiêu căng phải không? Đáng tiếc là cả hai thứ giả vờ ấy tôi đều không thích. Tôi luôn luôn muốn gọi sự vật bằng chính cái tên của nó kia.

MAI: - Theo em, một người với ai, cả ở chỗ nào cũng xưng xưng nói trắng ra một sự thật thì đó là người chuyên môn hồng việc.

QUÂN: - Sao lại thế nhỉ?

MAI: - Người ta biết sự thật là để thay đổi nó, nhưng làm như thế thì chẳng thay đổi được gì hết.

QUÂN: (*Nhìn lại Mai chăm chú*) - Nói thực, cuộc nói chuyện hôm nay tôi hoàn toàn bất ngờ... Nhưng tại sao một người hiểu biết và thông minh nhường này mà lại chịu nằm ẩn dật cam chịu. Người ta đã bỏ sót một nhân tài chẳng?

MAI: - Cuộc đời vẫn công bằng đấy. Em chưa lần nào làm được như điều mình nghĩ đâu. Thậm chí một nguyện vọng thông thường như mọi người cũng không thực hiện nổi.

QUÂN: - Ai có thể tin được như thế?

MAI: - Đáng tiếc đó lại là sự thực. Năm nay em 29 tuổi rồi, vẫn chưa kiếm nổi cho mình một việc làm, thậm chí chưa lấy nổi một tấm chồng.

QUÂN: - Mai chưa yêu ai?

MAI: - Rồi...

QUÂN: - Anh ấy cũng yêu Mai chứ?

MAI: - Còn hơn là em yêu anh ấy.

QUÂN: - Tại sao?

MAI: - Bố mẹ không bằng lòng.

QUÂN: - Vô lý.

MAI: - Em cũng nhận thấy như thế... Nhưng khốn nỗi, sự vâng lời của em còn lớn hơn cả sự hiểu biết nữa kia.

QUÂN: - Vậy bây giờ nếu có một người yêu Mai?

MAI: - Thì cũng tùy thuộc ở bố em. Em cũng lại thấy như thế là không đúng. Nhưng em vẫn không thể vượt qua sự vâng lời.

QUÂN: - Phải tự quyết chứ, phải thuyết phục bố ... Nếu cần thì Mai xin, thậm chí quy lụy cũng được... Chẳng qua cái anh chàng kia chịu buông tay, cũng thôi...

MAI: - Không một ai được xúc phạm anh ấy.

QUÂN: - À...anh chỉ muốn dẫn ra để nói rằng ở địa vị anh, anh sẽ thuyết phục, sẽ năn nỉ... Vấn đề là mình yêu, thậm chí anh sẵn sàng lăn xả vào, mắng cũng cười, chửi cũng cười.

MAI: - Một người hăng hái như thế mà tại sao vẫn đương sống một mình?

QUÂN: - Tại vì chưa tìm được đối tượng để cho mình lăn xả vào chịu mắng chửi.

MAI: (*Chợt trông thấy bố*) - Hình như bố em.

QUÂN: (*Ngạc nhiên*) - Tại sao em lại có vẻ sợ sệt thế nhỉ.

MAI: - Em cũng chẳng biết nữa. Cùng một việc làm, với người khác là chuyện rất bình thường, mà em thì thành một trở ngại không thể vượt qua được. (*Cầm Vân bận đồ tắm đi thẳng ra mép nước, rồi ngẩn ngại chạy lại với Mai và Quân*).

CẦM VÂN: - Anh chị có tắm không?

MAI: - Không, bây giờ chị phải về.

CẦM VÂN: - Tiếc quá nhỉ... Lẽ ra hôm nay em đi tắm từ sớm. Nhưng bố em cứ mãi thi đấu bóng bàn. Bây giờ thì mọi người đã về hết cả rồi. Hay anh chị tắm thêm nữa với em đi. Em không biết bơi.

QUÂN: - Thế thì đừng có xuống nước...

MAI: - Em về đây, đúng là bố em rồi. Trông thấy em ở bờ biển, bố mắng em chết.

QUÂN: - Anh đưa em về được không?

MAI: - Không, bố em trông thấy mất. Em về đây.

CẦM VÂN: - Sao biển xanh như thế kia mà chị ấy lại bỏ về?

QUÂN: - Hình như có một ông bố nào đang đứng trên kia nhìn xuống.

CẨM VÂN: - Đâu?

QUÂN: - Có thể là người đang ngồi trên mỏm đá kia kìa.

CẨM VÂN: (*Cười*) - Chị ấy nhìn nhảm rồi. Đấy là bác em đấy chứ.

QUÂN: - Thế thì còn đáng buồn hơn! Một ông bố xét nét con cái đến nỗi con gái 29 tuổi chưa lấy được chồng. Tưởng thế là đủ lắm rồi, giờ lại thêm một ông bác nữa. (*Bỏ đi*)

CẨM VÂN: - Thế cả anh cũng về à?

QUÂN: - Tôi có công việc.

CẨM VÂN: - Chán quá nhỉ.

QUÂN: - Cô đi tắm một mình?

CẨM VÂN: - Cả bác em nữa... Nhưng bác em không tắm, mà chỉ đứng tận xa kia trông cho thôi.

QUÂN: - Thế thì chết đuối vớt sao kịp?

CẨM VÂN: - Không... bác em trông con trai ấy chứ. Ai đến gần thì bác ấy quát...

QUÂN: - Cô lại không tự trông được hay sao?

CẨM VÂN: - Được chứ, nhưng mà bác em không tin. Mợ em giao cho bác ấy trông em.

QUÂN: - Trong lúc người ta đang làm khoán để nâng cao hiệu suất lao động, thì sử dụng lao động như thế là hơi lãng phí đấy.

TIẾNG THÔNG: (*Gọi ở trong*) - Tàu về rồi!

CẨM VÂN: - Anh ấy có đứng đẫn không?

QUÂN: - Con trai thì không mấy người đứng đẫn lắm đâu. Vớ lại cô đã có người đứng canh rồi thì việc gì mà lo.

CẨM VÂN: - Eo ơi... Thế thì em chẳng tắm...

(*Quân và Mai đi vào*).

(*Thông ra. Cẩm Vân ngồi chơi cát, chốc chốc đứng lên ngóng vào phía trong. Không phát hiện thấy Thông, Cẩm Vân trở về chỗ ngồi*).

THÔNG: - Anh Quân, chị Mai ơi!... (*Chạy lại chỗ Cẩm Vân*) - Này cô, cô có thấy hai anh chị tôi vừa ở đây? (*Cẩm Vân ngược lên. Thông*

giật mình vì gặp cô gái ban sáng) - Cô đi tắm đấy à?... Tôi đoán là thế nào cũng gặp cô ở đây. Làm quen nào... Tên là gì? Tại sao đi tắm mà quần áo khô nguyên như thế?

CẨM VÂN: - Không nói. Có người trông thấy đấy.

THÔNG: - Sợ gì, có ai đâu.

CẨM VÂN: - Ngồi trên kè đá kia kìa.

THÔNG: - Đi xuống đi, tôi vẫn đương tắm mà... Bây giờ mặt trời lên tắm mới thích.

CẨM VÂN: - Anh đương bận chạy theo anh chị ấy... Họ vừa đi đường này.

THÔNG: - Thôi, không cần tìm nữa. Họ muốn đi đâu thì đi, không có việc gì quan trọng cả... Xuống nước đi.

CẨM VÂN: - Thôi.

THÔNG: - Buồn cười, tại sao lại không?

CẨM VÂN: - Sợ.

THÔNG: - Hay đi mượn cái thau, múc nước lên bờ, tôi dội giúp cho nhá.

CẨM VÂN: - Trông thấy người ta cười chết... Thế dưới biển có sâu không?

THÔNG: - Rất nông, chỉ đến đây thôi. Ra quá nữa thì là đến...

CẨM VÂN: - Thế thì đỡ sợ nhỉ.

THÔNG: - Chỉ khi nào sóng biển ào tới... Những con sóng bạc đầu kia kia, thì phải nhảy lên hoặc đứng yên nín thở cho nó đánh trùm đầu.

CẨM VÂN: - Eo ơi... Thế còn mắt?

THÔNG: - Nhắm nghiền lại.

CẨM VÂN: - Thế thì sợ lắm nhỉ.

THÔNG: - Không sợ, có người giữ rồi.

CẨM VÂN: - Anh à?... Chịu thôi! Anh có biết bơi không?

THÔNG: - Tốt. Bơi kiểu nào cũng được. Bơi sấp, bơi ngửa mà tôi có thể bơi tít ra ngoài xa kia kìa, chỗ những con thuyền đang đi đấy.

CẨM VÂN: - Biết bơi thì thích lắm nhỉ.

THÔNG: - Dễ lắm. Tôi sẽ dạy.

CẨM VÂN: - Em đã thử rồi, cứ bỏ tay ra là chìm...

THÔNG: - Tại không có người đỡ.

CẨM VÂN: - Eo ơi, anh đỡ thì bác em trông thấy mất.

THÔNG: - Không phải đỡ gần đâu, mà đứng thật xa, xa như thế này
này. (*Tự đứng lui ra làm mẫu*)

CẨM VÂN: (*Đưa tay cho Thông dắt, và bước đi từng bước thận trọng*) -
Anh không được bỏ em ra đâu đấy nhé. (*Một con sóng ào tới*) - Eo
ơi sợ lắm!

THÔNG: - Không sao... có người dắt rồi là không sợ... (*Họ dẫn nhau đi
dần ra sóng biển rồi vào khuất. Ông Đoàn Xoa chạy ra vẻ hốt hoảng*).

ĐOÀN XOÀ: - Cẩm Vân!... Chết thật, sao dám ra xa thế kia? Có ai bảo
vệ ở đấy không? Lạ chưa kìa, nơi tắm mà lại không có người bảo
vệ. Con bé nó không biết bơi. (*Cởi áo ra định ụp theo*).

CẨM VÂN: (*Nói vọng vào*) - Bác đừng xuống, cháu không sợ đâu.

ĐOÀN XOÀ: (*Lại mặc áo vào*) - Cái thằng con trai mất dạy nào đã dõ
dành được con bé, đưa nó ra tận xa thế kia? (*Quát to*) - Anh nào
kia!... Tôi trông thấy anh rồi đấy! Anh có đưa ngay con bé vào bờ
không!. Anh còn tiếp tục cho nó ra xa, tôi sẽ báo bảo vệ người ta
tóm cổ anh lại... Ô hay!... Chúng nó cứ làm như không nghe thấy
ấy... Thanh niên thời đại bây giờ mà cứ thấy con gái là sán đến,
giáo dục mãi vẫn thế...

*Một bác thủy thủ công một sọt đầy cá Thu. Nặng quá, bác đặt
xuống ghế.*

THỦY THỦ: - Bây giờ là thế cả đấy. Thằng con trai tôi chưa đầy hai
mười tuổi đã làm bố vẽ kế hoạch rồi... Cứ thấy một cô bé thậm
thọt đến nhà, hỏi có phải là người yêu không thì nó bảo là bạn...
Ít lâu sau thì nó bảo cưới. Kế hoạch của mình thì đã trù tính đến
cái khoản ấy đâu. Mắng nó, nó lại cãi: Yêu để lấy, bố kêu gì nữa!
A... thế ra bây giờ chúng nó còn cả loại tình yêu để mà không lấy
nữa ông ạ!

ĐOÀN XOA: - Ông tinh mắt thử nhìn giúp tôi xem. Có biết cái thằng kia ở cơ quan nào không?

THỦY THỦ: - Mất công. Bây giờ không có cơ quan nào họ lại mất thì giờ vào những việc như thế. Thà bác cứ ghé vai vào đỡ cho tôi một đoạn, tôi sẽ thù lao cho bác cẩn thận... Tôi nói chuyện đứng đắn đấy.

ĐOÀN XOA: - Chẳng cần công cán. Tôi giúp thôi. Cá ngon quá, toàn cá Thu.

THỦY THỦ: - Có ai bắt nổi cái cá trái mùa này đâu! Nhưng phải nói cái tay thuyền trưởng chỗ tôi, tính khí có hơi ngông nghênh một tý thật, nhưng về nghề cá nước mặn quả là một tay bợm.

ĐOÀN XOA: - Đánh được cá Thu mùa này là giỏi. Khiêng đến cho mậu dịch à?

THỦY THỦ: - Đến chỗ đầu bãi kia thôi. Ai mua thì bán.

ĐOÀN XOA: (Đã ghé vai vào khiêng lại bỏ ra) - Bán chui?

THỦY THỦ: - Bán đàng hoàng, bán tự do.

ĐOÀN XOA: - Nhưng bán cho ai?

THỦY THỦ: - Người mua là phải có tiền.

ĐOÀN XOA: - Ai cũng bán?

THỦY THỦ: - Tất nhiên!

ĐOÀN XOA: - Giá nào?

THỦY THỦ: - Giá chợ... Ông này hỏi lời thôi quá... Ông có khiêng giúp thì khiêng đi... Rồi có mua một vài cân, tôi ưu tiên cho.

ĐOÀN XOA: - Tôi thèm vào mua. Ông cho tôi biết ai chủ trương đem cá Nhà nước bán ra ngoài thế này?

THỦY THỦ: - Thế là ông lại giở lý ra nói với chúng tôi rồi.

ĐOÀN XOA: - A, thế ra các anh sống ngoài vòng pháp luật à?... Ai, ai chủ trương cho các anh làm thế này?

THỦY THỦ: - Hỏi thật nhá: đồng chí ở phòng thuế à?

ĐOÀN XOA: - Tôi chẳng ở phòng thuế nào.

THỦY THỦ: - Hay là bên thủy sản?

ĐOÀN XOA: - Tôi cũng chẳng phải thủy sản.

THỦY THỦ: - Vậy thì anh lấy tư cách là cái thứ gì mà hạch sách tôi như ông tướng vậy?

ĐOÀN XOA: - Tôi có tư cách... Ai chủ trương vấn đề này?... Đảng ủy, công đoàn, thanh niên, Đảng bộ địa phương đây có biết việc này không?

THỦY THỦ: - Xem ra ông cũng là người thích nguyên tắc đấy. Nhưng khi cần hạch sách, thì ông lại chẳng hiểu tý gì về nguyên tắc. Tôi là thủy thủ. Về nguyên tắc, tôi chỉ biết phục tùng lệnh của thuyền trưởng. Đoàn thể địa phương cũng đòi phải biết, còn thì giờ đâu mà làm ăn. Ông không khiêng giúp thì để tôi đi.

ĐOÀN XOA: (*Kéo sọt cá lại*) - Tôi yêu cầu cứ để đấy. Việc này rồi phải mời chính quyền ra làm biên bản.

THỦY THỦ: - A... thế ra căng gớm nhỉ. Ông lại định bắt làm biên bản kia à? (*Đặt sọt cá xuống*) - Thôi được, tôi sẽ mời người có trách nhiệm nói chuyện với ông. (*Bỏ đi*).

ĐOÀN XOA: (*Quay lại nhìn thấy Cẩm Vân, trút tất cả bọc dọc vào cô*) - Ai cho phép cháu được theo chân cái thằng nào đó ra tận mãi ngoài xa thế? Đã dặn dò thế nào, nhắc nhở thế nào? Ăn mặc như thế này mà cho nó cầm tay, cầm chân thì còn ra thế nào nữa hả cháu?

CẨM VÂN: - Anh ấy đứng đắn bác ạ.

ĐOÀN XOA: - Sao biết?

CẨM VÂN: - Anh ấy tự nói.

ĐOÀN XOA: - Khổ lắm, cả cơ quan đoàn thể đứng ra chứng nhận còn chưa vị tất nữa là tự nói. Bây giờ tám quanh ở đây, không có được đi đâu xa... Tao bần đây.

Cẩm Vân nhìn vào sọt cá có vẻ thích thú.

CẨM VÂN: - Bác ơi, bác mua cá đấy à?

ĐOÀN XOA: - Không...

CẨM VÂN: - Hay bác trông giúp cá đấy à?

ĐOÀN XOA: (*Bực dọc hơn*) - Không.

CẨM VÂN: (*Ngắm nghía*) - Cá ngon quá bác nhỉ...

ĐOÀN XOA: - Ăn làm gì cái cá ấy.

CẨM VÂN: - Ấy chết, ngon lắm đấy.

ĐOÀN XOA: - Không thèm.

CẨM VÂN: - Nướng rồi kho lên thì hết ý.

ĐOÀN XOA: - Cái thứ cá chui ấy bấu gì.

CẨM VÂN: - Cá chui đâu mà cá chui... cá Thu. Không tin bác cứ hỏi mà xem.

ĐOÀN XOA: - Vâng, tôi biết nó là cá Thu. Nhưng là thứ cá của Nhà nước, tuần bán chui ra ngoài.

CẨM VÂN: - Cháu hiểu rồi... Với lại mợ cháu dặn chỉ mua tôm thôi mà!

ĐOÀN XOA: - Cung cách này rồi đến tôm cũng chui.

CẨM VÂN: - Không có tôm làm cuốn thì chết với mợ cháu.

ĐOÀN XOA: - Tao đã không mua thì bố mẹ mày cũng không được mua.
Thủy thủ dẫn thuyền trưởng ra.

THỦY THỦ: - Đấy, chính ông này ngăn cấm không cho tôi mang cá đi bán đấy. Năng này cá thối ra đây, ai chịu trách nhiệm.

QUÂN: - Bác cần gì?... Tôi là thuyền trưởng đây.

ĐOÀN XOA: - Được rồi, cần chú, cần tôi mới mời anh ra đây. (*Đoàn Xoa mãi để mắt tới Vân đương nhắm nháy ra hiệu với Thông*) - Anh nào kia.. nhắm nháy gì? Khổ quá đi mất, quên không mang cái kính.

QUÂN: - Nào, bác có thắc mắc gì thì nói ngay đi. Tôi không có nhiều thì giờ đâu.

ĐOÀN XOA: - Cứ từ từ... anh không thấy tôi đang giải quyết đấy à?
(*Với Cẩm Vân*) - Lại định đi đâu đấy?

CẨM VÂN: - Cháu... cháu...

ĐOÀN XOA: - Bác đã góp ý rồi... chỉ ở nguyên chỗ này thôi.

QUÂN: (*Sốt ruột*) - Ô hay... mất thì giờ quá. (*Với thủy thủ*) - Ông cứ việc đem đi mà bán.

ĐOÀN XOA: (*Vội vàng níu lại*) - Tôi bắt được quả tang, đi là đi thế nào?

QUÂN: - Ô hay, bác thắc mắc gì chứ?... Mà bác là ai lại đây gây sự thế?

ĐOÀN XOA: - Tôi là công dân thì tôi cũng có quyền hỏi anh tại sao cá là sản phẩm của Nhà nước, tài sản xã hội chủ nghĩa, mà các anh lại đem bán ra ngoài. Ai cho phép?

QUÂN: - Có vậy thôi chứ gì? Tôi trả lời ngay để bác khỏi phải chờ đợi. Tôi là thuyền trưởng. Tôi cho phép anh em như vậy.

ĐOÀN XOA: - Thế là anh phá chính sách. Anh phải chịu trách nhiệm.

QUÂN: - Tôi có trốn trách nhiệm đâu. Nghĩa vụ đối với Nhà nước với tập thể, chúng tôi đều đã hoàn thành.

ĐOÀN XOA: - Hoàn thành rồi thì vượt.

QUÂN: - Ai vượt?

ĐOÀN XOA: - Tất nhiên là công nhân, là cán bộ, là tập thể. Đã làm việc là phải toàn tâm toàn ý.

QUÂN: - Phải chăm lo đến đời sống của người lao động thì họ mới toàn tâm toàn ý được.

ĐOÀN XOA: - Vậy thì họ làm việc vì cái gì? Vì lý tưởng hay vì miếng ăn?

QUÂN: - Ông nghĩ rằng chỉ cần mấy câu động viên là người ta có thể húp cháo loãng để đánh đầy một thuyền cá mang về phải không?

ĐOÀN XOA: - Anh đừng xuyên tạc. Tôi chưa hề trông thấy ai húp cháo loãng.

QUÂN: - Đúng thế, không một ai chịu húp cháo loãng mà sống. Cách nghĩ như ông đã biến người ta thành kẻ cắp. Lương thiện nhất là ăn cắp giờ. Còn ở đây, mọi người được quyền ngãng cao đầu mà tự hào rằng: Ngoài nghĩa vụ đã đóng góp với Nhà nước, với tập thể, còn có phần của chúng tôi. Chúng tôi được quyền hưởng. Thích ăn, thích cho hay đem bán là tùy ý. Kể cả ông, cả tôi đều không có quyền ngăn cản họ. Cái lỗi ở đâu không chăm lo đến đời sống của những người lao động, mà lại đòi hỏi họ phải hy sinh để làm ra nhiều của cải.

ĐOÀN XOA: - Đất nước đương còn nghèo.

QUÂN: - Nguyên do của cái nghèo, một phần vì còn tồn tại nhiều người nghĩ trái tự nhiên như ông đấy.

ĐOÀN XOA: - Anh dám nói tôi trái tự nhiên à?

QUÂN: - Vâng, đúng thế. Ông suy nghĩ như một kẻ duy tâm.

ĐOÀN XOA: (*Không nén được tức giận*) - Anh nói cái gì? Anh nói lại tôi nghe!

QUÂN: - Tôi nói ông là người duy tâm, người trái ngược tự nhiên... Khi đã làm trái tự nhiên thì tự nhiên sẽ trả thù ngay. Ở cái nghề đánh cá này chúng tôi thấm thía điều ấy lắm.

ĐOÀN XOA: - Anh dám nói với tôi thế à?

QUÂN: - Chính là ông đang tự nói đấy chứ. Ông duy vật ơi, ông hãy học lại phép biện chứng đi.

QUÂN: - A... Anh láo nhá... Anh có biết tôi là ai không...

QUÂN: - Dù là ai mà không hiểu phép biện chứng thì cũng cần phải nghiên cứu, học tập lại cho nghiêm túc.

ĐOÀN XOA: - Anh nhớ lấy... Anh phỉ báng tôi nhá... Tôi sẽ không cho qua việc này đâu! Tôi sẽ yêu cầu công an làm biên bản!... (*Quay ra giật mình*) - Cẩm Vân... Cẩm Vân đâu rồi? Thôi chết tôi rồi! Nó vừa xuống tắm ở chỗ này.

THỦY THỦ: - Hay cô ấy lên phố chẳng?

ĐOÀN XOA: - Không... quần áo nó tôi còn giữ đây.

QUÂN: - Thế là ông không hoàn thành nhiệm vụ chính của mình rồi. Cô ấy biết bơi chứ?

ĐOÀN XOA: Nó không biết bơi. Thế này thì có chết không... Đấy, tai hại của việc làm sai chính sách mới dẫn đến nông nổi này đây. Các anh ơi!... Những người nào biết bơi xuống giúp tôi một tay!... (*Quân định cởi áo ra thì anh thủy thủ gài lại*).

THỦY THỦ: - Xuống làm gì... thằng Thông thủy thủ nhà mình nó cuỗm con bé đi mất rồi.

Hết cảnh.

CẢNH BỐN

Trở lại cảnh gia đình đồng chí Dân bí thư Huyện ủy.

Cẩm Vân về cùng với Thông, cô bước vào trước.

CẨM VÂN: - Anh cứ vào đi, đừng sợ.

THÔNG: - Đây là nhà rồi à?

CẨM VÂN: - Em với vợ ở trên phố, còn đây là nhà bố em. Anh cứ ngồi ngoài này đợi em một chút nhá.

THÔNG: - Mình không ở đây một mình được đâu.

CẨM VÂN: - Không sao, ba em rất dễ tính... Còn vợ em lại cực kỳ vui vẻ.

THÔNG: - Bạn phải ở đây với mình, không mình sợ lắm.

CẨM VÂN: - A, ta bắt được con thỏ để này rồi. Em dội ào nước ngọt một tý là xong ngay.

Cẩm Vân vào, để Thông ở lại một mình. Thông không yên tâm, đi quanh quẩn ngắm nghía những bức tranh trên tường. Bỗng Thông giật mình nhìn thấy mẹ của Cẩm Vân đã đến đứng sau từ hồi nào.

THÚY: - Cậu nhòm ngó gì?

THÔNG: (*Giật mình, lúng túng*) - Dạ không ạ.

THÚY: - Thế cậu vào đây làm gì nào, hay là cậu muốn nhổ răng?

THÔNG: (*Giật nảy*) - Răng cháu... tốt cả.

THÚY: - Cứ để tôi xem, biết đâu chẳng có chiếc mọc ngược.

THÔNG: - Không ạ... Không có cái nào.

THÚY: - Cái đó thì tôi biết rõ hơn... Tôi là bác sĩ nha khoa đây.

THÔNG: - Cháu xin bác.

THÚY: (*Lăm lăm chiếc kìm*) - Há ra... hay phải cần người giữ chân tay?

THÔNG: (*Sợ quá, kêu*) - Ôi!... (*Cẩm Vân vội vàng chạy ra*).

CẨM VÂN: - Kia... mợ ơi đừng.

THÚY: - Vậy từ nay cậu phải cách cái thói theo con gái đến tận nhà đi nhá.

CẨM VÂN: - Bạn của con đấy mà.

THÚY: - Bạn nào... là ông chọi con ban sáng đến đây. Mợ nhận ra ngay.

CẨM VÂN: - Mợ lầm đấy... Anh này rất đúng đắn... Anh ấy dạy con bơi nữa.

Đồng chí Dân trở về nhà

DÂN: - Chuyện gì thế mình?

CẨM VÂN: - Bạn của con thật ba ạ... Mợ lại cứ bảo là ông chọi con.

DÂN: - Mình đùa thế rồi các cậu ấy lại sợ. Cẩm Vân, bạn con thì phải mời ra bàn, rót nước mời bạn uống cẩn thận chứ, (*Thông ngập ngừng bước theo Cẩm Vân sang bàn ngồi, nhưng chốc chốc lại đưa mắt nhìn về phía bà Thúy sợ hãi*) - Đừng sợ, cháu cứ ngồi chơi. Cô ấy vui tính hay đùa thế thôi.

THÚY: - Con đi tắm cùng với bác kia mà.

CẨM VÂN: - Bác về sau con.

THÚY: - Vẫn đương say sưa tắm biển hả?

CẨM VÂN: - Cãi nhau.

THÚY: - Ô hay.

CẨM VÂN: - Lại vừa phát hiện ra một vụ tàu đánh cá mang cá bán ra ngoài.

THÔNG: - Ô... Đấy là tàu của mình đấy... Cá ngoài kế hoạch, bọn mình được quyền đem bán mà. Ai không bán đem về ăn cũng được.

CẨM VÂN: - Em chẳng biết, chỉ thấy rõ ràng cá Thu mà bác ấy lại bảo là cá chui.

THÚY: - Thế bác cháu mua được tôm rồi chứ?

CẨM VÂN: - Dứt khoát bác không mua ngoài, cứ nhất định đứng chờ ở cửa hàng Nhà nước.

THÚY: (*Cười phá lên*) - Dù cửa hàng có tôm bán ra, thì cũng không đến lần bác cháu mà mua được.

DÂN: - Một con người tốt đấy... nhưng hình như đã qua rồi. (*Với Thông*) - Thế nào... cháu uống nước đi chứ.

THÔNG: - Thưa bác, cháu không uống được nước chè.

DÂN: - Có hút thuốc không?

THÔNG: - Dạ không ạ.

DÂN: - Thằng bé ngoan như con gái ấy nhỉ.

THÚY: - Vậy mà suýt nữa tôi lằm vói cái anh chọi con ban sáng mình ạ. Cháu vẫn đi học đấy chứ.

THÔNG: - Dạ, cháu mới nghỉ... Cháu đi làm rồi.

CẨM VÂN: - Anh ấy làm việc ở trên tàu ba ạ. Tàu đánh cá hẳn hơi nhá. Ba cũng xin cho con đi làm như anh ấy đi.

THÔNG: - Không được đâu... Cẩm Vân có biết mình thi vào người ta thử thách thế nào không? Mười người chỉ còn được một mình mình thôi đấy.

CẨM VÂN: - Cũng phải thi văn hóa chứ?

THÔNG: - Tất nhiên. Việc đầu tiên là họ cho vào chiếc guồng quay cho lộn tiết lên, thử xem có chịu nổi sóng gió không.

CẨM VÂN: - Em cứ mím chặt môi lại.

THÔNG: - Vừa dừng lại thì họ đã hỏi ngay: có chóng mặt không?

CẨM VÂN: - Em sẽ trả lời không chứ.

THÔNG: - Chín chàng kia cũng chỉ nói được tiếng “không”, thì đã nôn thốc nôn tháo ra cả mặt xanh mặt vàng. Ở trên tàu đánh cá *Chim ưng*, người ta cần những con người có sức chịu đựng như thế.

CẨM VÂN: - Thế thì anh cũng khuyển đấy nhỉ.

THÔNG: - Ở... tàu *Chim ưng* của bọn này có thể nhổ neo khi trời bão bão.

CẨM VÂN: - Em chưa trông thấy bão ở biển bao giờ. Đọc Rôbinson thấy tả về bão biển, em đã khiếp lắm rồi.

THÔNG: - Người yếu bóng vía thì chỉ có chui xuống gầm tàu rồi cầu Chúa thôi. Nhưng nếu dũng cảm vượt qua, sẽ đánh được mẻ lưới

hết ý trước cơn bão. Lúc nào cũng có quyền đuổi bắt cá ra rồi mới dám kéo lưới lên thuyền.

CẨM VÂN: - Eo ơi, thế thì phải được nhiều cá lắm...

THÔNG: - Từ ngày khoán sản phẩm, có thủy thủ một tháng lĩnh tới cả ngàn bạc.

CẨM VÂN: - Eo ơi, thế thì gấp mấy lương bí thư Huyện ủy ba nhỉ.

DÂN: - Người ta lao động nặng nhọc con ạ. Nữa bây giờ mới là tháng sáu mà kế hoạch đánh bắt cá cả năm đã hoàn thành rồi.

THÔNG: - Bạn ba mình là bí thư Huyện ủy đấy.

CẨM VÂN: - Anh bạ...

THÔNG: - Được rồi nhá... Bạn rất thân ấy.

CẨM VÂN: - Chẳng lẽ nhà anh lại là bạn với nhà em à?

DÂN: - Cháu con nhà ai?

THÔNG: - Bố cháu là Đoàn Văn Xoa.

CẨM VÂN: - Thôi chết... Thế thì chính bố anh vừa dẫn em đi tắm.

DÂN: *(Kêu lên ngạc nhiên)* - Trời đất ơi... Con anh Đoàn Xoa này mình.

THÚY: - Vậy mày là thằng Thông à? *(Thông gật đầu)* - Hồi nhỏ tao bế mày, tao vẫn như cục đất. Thế cô hỏi nhá: có đúng cháu là cái thằng bé ban sáng đã theo chân con Cẩm Vân về tận đây không?

THÔNG: *(Ngập ngừng rồi nói thật)* - Vâng...

THÚY: - Suýt nữa cô vặn cả hàm răng rồi mới nhận ra mày con ạ. Thôi, hôm nay đã sang đây thì ở bên này chơi với em.

THÔNG: - Hôm nay thì cháu không ở được, vì là ngày sinh nhật cháu. Cháu đã hẹn bạn bè.

CẨM VÂN: - Con dẫn anh ấy về là để xin phép ba mẹ...

DÂN: - Thôi được... cho phép các con chơi, nhưng phải về sớm. *(Hai đứa reo lên vui mừng, chạy ra khỏi nhà, rồi đột nhiên trở lại)* - Chuyện gì thế?

THÔNG: - Bố cháu. Cô chú đừng nói với bố cháu là cháu sang bên này.

CẨM VÂN: - Bác có mắng, ba mẹ đỡ cho con với nhé.

DÂN: *(Nhìn ra)* - A bác Xoa đã về kia rồi. *(Hai đứa lẩn vào nhà trong)*
- Anh đi tắm biển một tý là phải lắm.

ĐOÀN XOA: - Tắm tấp cái chết tiệt.

DÂN: - Sao vậy?

ĐOÀN XOA: - Con cái, cậu phải giáo dục.

DÂN: - Nó bỏ về trước làm anh một mẻ hết hồn phải không?

ĐOÀN XOA: - Nước triều đang lên, tôi phải thân cời áo xuống mò.
Vậy mà về qua phố người ta lại bảo, con bé mặc áo tắm, đi cùng
với một thằng nữa... Thằng kia là thế nào? Bỏ bịch rồi à?

DÂN: - Đâu... cháu nó còn đang đi học.

ĐOÀN XOA: - Sáng lúc dẫn nó đi tắm, cô ấy đã hội ý để tôi nắm vững
tình hình rồi. Tôi cũng tưởng nó thường thôi. Ai ngờ thanh niên
bây giờ hồng hết cả rồi cậu ạ. Hình như bố mẹ không còn trách
nhiệm gì với con cái nữa hay sao ấy.

*(Cầm Vân len lén đi ra trước. Đến lượt Thông đi ngang thì bố
trông thấy)*

Ờ kìa... Thằng Thông sang đây bao giờ?

THÔNG: *(Nói dối)* - Con sang gặp cô Thúy... Nhờ cô khám răng cho.

ĐOÀN XOA: - Về đi... về giúp mẹ... lêu lổng lắm vào.

THÔNG: - Con về trước. Cháu chào cô chú... *(Bỏ đi nhanh)*

DÂN: - Thằng bé lớn bồng hẵn lên, tôi cũng không nhận được.
Ngoan lắm.

ĐOÀN XOA: - Tôi mà không trông nom nghiêm khắc thì rồi cũng
chẳng khác gì bọn thanh niên mới lớn bây giờ.

THÚY: - May quá, em đã vớ được cái thằng chọi con theo con Cầm
Vân sáng nay rồi đấy.

ĐOÀN XOA: - Phải tóm cổ dẫn về giao cho bố mẹ nó. Ở đây rồi cậu
còn phải để mắt tới nhiều chuyện lắm. Tôi mới đảo qua nhà một
lúc thôi, đã phát hiện bao nhiêu chuyện lộn xộn. Thanh niên thì
hư hỏng. Tàu đánh cá thì bán sản phẩm ra ngoài....

DÂN: - Nghe nói, anh còn phát hiện ở dưới xã họ mới làm khoán chui?

ĐOÀN XOA: - Đầu phải mới làm, đã mấy năm nay rồi.

DÂN: - Đã mấy năm rồi?

ĐOÀN XOA: - Với cương vị là bí thư, cậu hỏi câu ấy thì dở quá.

DÂN: - Biết tin, tôi bỏ xuống xã ngay.

ĐOÀN XOA: - Đừng có hòng cậy rằng để nghe lấy nửa lời, dù là từ miệng một đứa bé.

DÂN: - Quả đúng như vậy. Kể cả đảng viên, họ cũng khẳng khẳng một mực là không có chuyện đó.

ĐOÀN XOA: - Vậy cậu tin ai hơn? Tôi hay đảng viên, quần chúng của cậu?

DÂN: - Cả hai tôi không được phép nghi ngờ.

ĐOÀN XOA: - Tôi hỏi thật nhé, một Đảng bộ làm ngược lại đường lối mà lại giấu diếm như thế, có xứng đáng để chúng ta đề nghị lên Trung ương giải tán đi không?

DÂN: - Nhưng nhân dân thì không giải tán được.

ĐOÀN XOA: - Đồng chí lý luận lạ thật!. Đồng chí cứ để cho nông dân họ tự chọn xem họ sẽ đi con đường nào. Tư bản hay chủ nghĩa xã hội?

DÂN: - Con đường đi lên chủ nghĩa xã hội là con đường những người lao động tự chọn đấy chứ. Đảng có mang chủ nghĩa Mác- Lênin đến, cũng chỉ là để cho những người lao động tự lựa chọn con đường đi lên của mình một cách có ý thức hơn. Ai không tin điều ấy thì đã không còn là người Cộng sản nữa.

Đoàn Xoa sống lại nhìn Dân. Đồng chí Hướng bí thư xã tới.

HƯỚNG: - Tôi lên theo giấy triệu tập của đồng chí.

DÂN: - Đồng chí ngồi.

HƯỚNG: - Tôi được tin đồng chí mới xuống xã.

DÂN: - Chắc là đồng chí hiểu vì việc gì rồi chứ?

HƯỚNG: - Vâng... Ở dưới tôi có khoán chút ít.

DÂN: - Nhiều không?

HƯỚNG: - Trên dưới 40 mẫu gì đấy.

DÂN: - Lâu chưa?

HƯƠNG: - Cũng mới!

DÂN: - Nghĩa là một hay hai vụ?

HƯƠNG: (*Đắn đo*) - Hai vụ.

ĐOÀN XOA: - Đồng chí thấy chưa, họ có chịu thành thật đâu.

HƯƠNG: (*Bối rối hơn*) - Có thể cũng tới ba vụ

ĐOÀN XOA: - Rõ ràng là đồng chí ấy vẫn hy vọng rằng còn có thể lừa dối được.

DÂN: - Thôi được... (*Đưa tập giấy tới trước mặt*) - Đồng chí viết lại tất cả ra đây. Viết một cách thành thật... Đồng chí chủ trương... Viết rõ những suy nghĩ thật của đồng chí. Viết ngay rồi nộp cho tôi.

ĐOÀN XOA: - Thành khẩn đi!

HƯƠNG: - Tôi cũng chẳng cần viết gì vào đây nữa đâu. Chúng tôi khoán đấy! Cũng không phải 40 mẫu, mà là 500 mẫu! Cũng không phải một hay hai vụ, mà là ba năm sáu vụ rồi.

ĐOÀN XOA: - Đồng chí Dân đã thấy chưa?

HƯƠNG: - Chính chúng tôi đã cứu dân xã tôi ra khỏi cảnh đói khổ. Có phải khi dân đói, thì chính đồng chí đã viết thư về mắng mỏ chúng tôi như những kẻ thiếu trách nhiệm. Bây giờ dân no rồi, thì đồng chí về phê phán chúng tôi như những kẻ chống Đảng.

DÂN: - Chưa ai kết tội đồng chí cả. Song cũng không ai xem những việc làm giấu diếm của đồng chí là mẫu mực cả đâu. Viết đi, đây là hành động biện hộ tốt nhất. (*Nói xong Dân đi vào*)

ĐOÀN XOA: (*Tiếng ồn ã ở phía ngoài*) - Cái gì thế nhỉ? Chết thật. Đảng ủy các cậu đưa dân lên làm áp lực với Huyện ủy đấy à?

HƯƠNG: - Tại sao đồng chí lại có ý nghĩ độc địa ấy?

ĐOÀN XOA: - Thế người đang đi vào đây là ai?

(*Cụ Bản bước vào, lên tiếng chào mọi người*).

CỤ BẢN: - Chào các vị.

ĐOÀN XOA: - ... Cụ lên Huyện ủy có việc gì thế này?

CỤ BẢN: - Muốn gặp đồng chí bí thư.

ĐOÀN XOA: - Có chuyện gì thế? Đây là cơ quan Đảng.

CỤ BẢN: - Tôi thì lại là người ngoài Đảng. Những việc này liên quan đến dân, nên cũng liên quan đến Đảng.

ĐOÀN XOA: - Cụ đi một mình đấy chứ?

CỤ BẢN: - Cũng một hai người đi theo. Nhưng tôi bảo họ cứ để tôi đại diện.

ĐOÀN XOA: - Việc gì mà kéo lên đông thế?

CỤ BẢN: - A... cũng là cái việc bác về làm âm ĩ sáng nay đấy.

ĐOÀN XOA: (*Với Hương*) - Thế mà tôi nói, đồng chí còn chối.

HƯƠNG: (*Với cụ Bản*) - Cụ Bản, ai cho cụ lên đây?

CỤ BẢN: - Nếu như không ai cho, thì dân chúng tôi tự lên để gặp Đảng có được không?

HƯƠNG: - Tôi hoàn toàn không chịu trách nhiệm về việc này.

CỤ BẢN: - Đồng chí bí thư ạ, xem ra thì ngay đồng chí cũng chỉ coi dân chúng tôi như nước ở trong hồ kia kia. Đầy thì tháo, vơi thì tát. Nhưng chú lắm rồi. Dân chúng tôi như nước ở ngoài sông cái cơ. Nó sẽ tìm được mạch chảy của nó.

HƯƠNG: - Nhưng cụ không hiểu. Sẽ không thiếu gì người nghĩ rằng Đảng ủy chúng tôi xúi bẩy các cụ.

CỤ BẢN: - Xúi bẩy à?... Vậy thì dân chúng tôi chịu nhiều tiếng oan quá rồi. Bây giờ khắp cái làng này người ta cũng bảo: Dân làng Đoàn ghê gớm quá, giấu Đảng khoán chui ba năm 6 vụ nay rồi. Thật tình thì dân đâu có giấu. Một mình tôi cũng đã bao nhiêu lần nhắc, việc này không có gì là khuất tất, nói thẳng với cấp trên đi. Nếu ngại thì để dân chúng tôi cử người nói thay cho. Có thể không chú bí thư?

ĐOÀN XOA: - Thôi cụ Bản ạ, về nghỉ cho khỏe. Việc tày đình đấy, đừng có đùa với lửa. Còn việc này, chuyện nội bộ trong Đảng, rồi Huyện ủy khắc có trách nhiệm giải quyết.

CỤ BẢN: - Thôi được, bác cứ để mặc tôi. Tôi đã hỏi được cái chỗ ông bí thư ngồi rồi.

ĐOÀN XOA: - Đồng chí ấy không tiếp đâu.

CỤ BẢN: - Đây là việc của dân. Nhược bằng đồng chí bí thư không tiếp thì dân chúng tôi về tỉnh. *(Tự đi vào trong)*.

ĐOÀN XOA: - Khi đã theo đuổi thì không mấy chốc, ông nông dân này sẽ biến các anh thành cái mộc để che đậy những việc làm sai trái của họ. Nếu ta không thỏa mãn thì họ biểu tình chắc?

HƯỚNG: - Tôi cũng không tán thành hành động như thế.

ĐOÀN XOA: - Dù tán thành hay không tán thành mà dân tự động kéo lên thế này, là đồng chí cũng chịu kỷ luật. *(Đồng chí phóng viên vào)*

PHÓNG VIÊN: *(Vọng ra ngoài quát trẻ con)* - Này, xe đổ chết hết bây giờ. Tao nói có được không? Đồng chí Dân có nhà không?

ĐOÀN XOA: - Có đấy.

PHÓNG VIÊN: - Đồng chí vào gọi đồng chí Dân ra gặp tôi.

ĐOÀN XOA: - Rất tiếc là họ đương bám ông ta.

PHÓNG VIÊN: - Ai?

ĐOÀN XOA: - Máy ông nông dân phá hợp tác bị lột mặt nạ. Họ bèn giương cao ngọn cờ làm chủ tập thể, đến đòi Huyện ủy phải chấp nhận hành động phá hoại của họ.

PHÓNG VIÊN: - À thế ra chuyện này đấy.

ĐOÀN XOA: - Đây ông bí thư khoán chui đây. Còn người đang bám đồng chí bí thư lại là xã viên của anh ta.

PHÓNG VIÊN: - Sáng nay tôi có nhận được điện của một đồng chí nào đó báo về Huyện ủy việc này.

ĐOÀN XOA: - Thì tôi đây.

PHÓNG VIÊN: - Chính là đồng chí? Biết tin tôi xuống ngay. Xin giới thiệu, tôi là phóng viên Tỉnh ủy. Tôi về đây triệu đồng chí Dân lên kiểm thảo.

ĐOÀN XOA: - Về chuyện khoán này? Tôi biết ngay mà. Tôi là Đoàn Văn Xoa, trước cũng tham gia cấp ủy huyện này. Bây giờ tôi làm chuyên viên, công tác tại Hà Nội.

PHÓNG VIÊN: *(Đến gần Hướng)* - Ở xã, đồng chí cũng trong cấp ủy chứ?

HƯỚNG: - Tôi là bí thư.

ĐOÀN XOA: - Đồng chí ấy cũng vừa đấm ngực thét lên: Hãy kỷ luật tôi đi, hoặc cần thiết thì khai trừ tôi ra khỏi Đảng... Giống như người chiến sĩ bảo vệ chân lý khi bước ra pháp trường vậy.

PHÓNG VIÊN: - Thật tình đồng chí thấy quan điểm của mình là đúng chứ?

HƯỚNG: (*Bối rối*) - Tôi cũng chỉ nghĩ một cách đơn giản. Thôi thì bằng cách nào cũng không thể đứng nhìn dân đói được.

PHÓNG VIÊN: (*Cười phá lên*) - Mèo trắng hay mèo đen, miễn là bắt được chuột chú gì. (*Ngả người về phía Hướng, hỏi vừa khiêu khích vừa giễu cợt*) - Đồng chí có biết luận điệu ấy là của ai không? Đặng Tiểu Bình! Đồng chí hiểu chưa?

HƯỚNG: (*Mất hết tự tin*) - Có thể trong quá trình làm, tôi cũng không nhận thức được hết tính chất nghiêm trọng như đồng chí đã phân tích.

PHÓNG VIÊN: - Kiểm thảo cho thành khẩn, đây không phải chuyện đùa...

Đồng chí Dân đi cùng cụ Bản ra.

DÂN: - Rất cảm ơn cụ đã đến tận nơi truyền đạt với cơ quan ý nguyện của dân.

CỤ BẢN: - Được gặp đồng chí, tôi xúc động lắm. Vì đồng chí đã lắng nghe chúng tôi nói một cách trân trọng.

DÂN: - Nhờ cụ nói giúp với bà con xã ta cứ yên tâm làm ăn. Cách nào làm cho dân giàu nước mạnh thì ắt là đúng thôi cụ ạ.

CỤ BẢN: - Tôi cũng đoán cái lý nó phải như thế. (*Vui vẻ*) - Chào các bác nhá. (*Với Dân*) - Tình thực, tôi cũng không nghĩ đến Huyện ủy mà lại thoải mái thế. Đồng chí bí thư đã bỏ thì giờ tiếp, lại thuốc nước cần thận.

DÂN: - Từ nay có việc gì cần nói, cụ cứ lên.

CỤ BẢN: - Như thế thì quý hóa quá. Tôi về. Cho tôi nhắn lời chào bác gái.

DÂN: - Cảm ơn cụ.

CỤ BẢN: (*Với Hướng*) - Tôi về trước, tôi nhắn với thím ấy cho. Chú cứ yên tâm mà đi. (*Ra*)

HƯƠNG: - Báo cáo đồng chí, tôi đi đâu?

DÂN: - Đồng chí đi với tôi về Tỉnh ủy.

HƯƠNG: - Đồng chí nói tôi cùng đi. Nhưng chắc gì đã được chấp nhận.

DÂN: - Thì đồng chí phải về Trung ương.

ĐOÀN XOA: - Đồng chí Dân, vừa có lệnh triệu tập đồng chí về tỉnh.

DÂN: - Tôi? (*Cắm tờ giấy triệu tập xem. Hương đến gần thì bị phóng viên gọi ra*).

PHÓNG VIÊN: - Chỉ triệu tập riêng một mình đồng chí. (*Dân định quay vào sửa soạn*) - Xe đang chờ, xin mời đồng chí đi cho kịp.

Dân nhìn cụ Bản và Hương rồi đi ra

CỤ BẢN: - Thế này là thế nào?

ĐOÀN XOA: - Còn thế nào nữa. Mọi trật tự phải được duy trì như cũ.

Hết cảnh.

CẢNH NĂM

Trở lại cảnh gia đình ông bà Xoa. Một bữa ăn đã bày sẵn rất thịnh soạn. Cẩm Vân tíu tít quanh bàn tiệc giúp chị Mai điểm trang thêm cho mâm cơm.

THÔNG: - Hình như đang có tin bão gần. (Tất cả đứng dậy lắng nghe)
- Gay rồi.

CẨM VÂN: - Càng hay... Em chưa được thấy bão ở biển bao giờ. Ngoài trời thì giông tố, trong nhà chúng mình cứ ca hát càng vui chứ sao.
"Tin bão khẩn cấp, tin bão khẩn cấp."

Hiện nay cơn bão số 5 đang di chuyển theo hướng tây tây bắc, sức gió lên tới cấp 8 cấp 9. Ở vùng trung tâm lên tới cấp 10. Lệnh của ban Chỉ đạo phòng chống lụt bão Trung ương đề nghị các thuyền bè trên biển tìm nơi ẩn náu".

THÔNG: - Sợ tất cả phải xuống tàu, không ai tới dự được.

CẨM VÂN: - Ra biển trong cơn bão? Oai hùng quá! Giá mà anh cũng cho em đi theo.

THÔNG: (Bĩu môi) - Ai đi theo mà dễ được.

MAI: - Hình như khách đã đến rồi Thông ạ.

THÔNG: (Vội vàng dặn Mai và Cẩm Vân) - Cẩm Vân ra mở cửa đi.
Còn em với chị Mai trốn biệt.

CẨM VÂN: - Sao lại thế? Em có quen ai đâu.

THÔNG: - Mình phải chơi một đòn phủ đầu cho các cậu bị hăng. Hôm qua chúng nó đã bàn nhau, nhất định không chịu cho Thông biết là họ định giở trò gì trong buổi vui hôm nay. (Với Cẩm Vân) - Đi đi, đừng sợ. Họ hỏi Thông và chị Mai đâu, cứ nói đi vắng từ hôm qua.

CẨM VÂN: - Thế thì họ bỏ về mất.

THÔNG: - Cho các cậu bị hăng, bọn này mới ủa ra đón chú.

Thông đẩy Mai vào nhà trong. Cẩm Vân đứng lại có vẻ hơi sợ.

CẨM VÂN: - Hề em gọi thì phải ra ngay đây.

Cẩm Vân đang lo lắng chạy vòng quanh mâm cơm thì cô bé bị bất ngờ, vì không phải là khách mà ông Đoàn Xoa trở về.

ĐOÀN XOА: (*Ngạc nhiên*) - Cẩm Vân... Cháu ở bên này?

CẨM VÂN: - Vâng.

ĐOÀN XOА: - Hừ...

CẨM VÂN: (*Sợ hãi gọi vào cầu cứu*) - Anh Thông ơi, không phải bạn anh đâu.

(Thông trở ra trông thấy bố, sợ hãi)

ĐOÀN XOА: - A... Hay chính mày là cái thằng ban sáng ở bờ biển?

THÔNG: - Dạ không... con vẫn ở nhà.

MAI: - Thông, không được nói dối bố... Chính nó đấy bố ạ...

ĐOÀN XOА: - Vậy mà bố cứ tưởng cái đứa con nhà vô giáo dục nào.

CẨM VÂN: - Thưa bác, tại cháu. TỰ cháu đi theo anh ấy.

ĐOÀN XOА: - Thôi được, biết cháu ở đây là bác yên tâm. Tao đã báo cho đồn công an người ta đi tìm.

CẨM VÂN: - Sang đây cháu có xin phép ba mẹ cháu...

ĐOÀN XOА: (*Bực bội thêm*) - Cả ba mẹ mày bây giờ tao cũng không hiểu nổi.

THÔNG: (*Thấy bố định đi, bước lại gần*) - Thưa bố, hôm nay là sinh nhật của con. Các bạn con sẽ đến đây vui chơi. Vâng... khách cũng đã đến. Mời bố ở lại đây vui với chúng con.

ĐOÀN XOА: - Thôi... Bố mệt. (*Bỏ vào nhà*) - Hơn nữa các con đừng quên rằng nhiều người đang đói.

MAI: (*Nhìn theo bố, lo lắng*) - Hay chuyển đi đâu liên hoan cho tự nhiên.

THÔNG: - Không kịp nữa. (*Tặc lưỡi*) - Cái gì đến sẽ đến. Em vẫn nghĩ như thế. Khách đã đến rồi kìa.

Các bạn của Thông là thủy thủ. Người đi đầu là ông Trịnh Trọng ôm một bó hoa, ăn mặc đại cán, cài kín khuy cổ

ÔNG TRỊNH TRỌNG: *(Dừng lại ở cửa, ngả mũ chào một cách khách sáo)* - Xin chào.

THÔNG: - A, tụi mày đến đúng lúc lắm. Xong cả rồi, vào bàn đi.

ÔNG TRỊNH TRỌNG: - Xin lỗi, không được gọi đại biểu là mày. Cái đại từ bạn Thông vừa dùng không hợp một chút nào với không khí buổi lễ trang trọng hôm nay đâu. *(Thông ngó ra vì hăng)*.

THÔNG: - Thôi được, xin mời các quý khách vậy.

ÔNG TRỊNH TRỌNG: *(Sửa lại quần áo một cách nghiêm túc. Các bạn của anh không có ai cười cợt và đứng ở phía sau, nghiêm trang)* - Kính thưa *(Đưa mắt nhìn hai người rồi rút ra một bài diễn văn dài)* - Hôm nay... nhân ngày lành tháng tốt... được phép cơ quan và hai bên gia đình. *(Ngừng lại)* - Tồi nhầm *(Rút bản khác)*

CẨM VÂN: *(Bật lên cười trước)*.

ÔNG TRỊNH TRỌNG: *(Vẫn giữ vẻ lịch sự, nghiêm túc)* - Xin lỗi... lầm lẫn là thường tình. Ai cũng có thể mắc phải. Vậy thì tại sao chị lại cười? *(Lại chờ mọi người yên lặng, anh ta rút một tờ giấy khác đọc)* - Đồng chí Đoàn Văn Thông kính mến! Hôm nay, nhân ngày sinh nhật của đồng chí, chúng tôi, những người bạn cùng lao động, cùng chiến đấu với đồng chí đã có mặt trong giờ phút trọng đại này, để chúc mừng. Cũng giờ phút này hai mươi năm về trước, một con người ưu tú đã ra đời, đánh dấu một bước phát triển quan trọng trong *(Ngập ngừng)* ... gia đình của đồng chí. *(Ngừng nhìn mọi người im lặng rồi đột nhiên)* - Đề nghị vỗ tay. *(Mọi người bị bất ngờ nhưng cũng vỗ tay theo)* - Sang phần hai, tặng phẩm. *(Một anh bước lên trước đưa gói quà. Thông bước ra nhận thì bị ông Trịnh Trọng ngăn lại)* - Theo phong tục, xin mời người xinh đẹp nhất mở giúp gói quà.

MỘT ANH XẤU XÍ: *(Xấn tay áo lên)* - Để tôi. *(Làm ra vẻ duyên dáng bước vào)*

ÔNG TRỊNH TRỌNG: - Xin lỗi, anh cũng nên đánh giá đúng mức dung nhan của anh. (*Đến gần Cẩm Vân*) - Xin mời cô, cô giúp chúng tôi nào. (*Cẩm Vân có vẻ sợ hãi*) - Không việc gì đâu... Món quà chỉ làm cho cô xinh tươi lên thôi.

CẨM VÂN: (*Sờ vào gói quà, rút tay lại*) - Cái gì mềm mềm.

ÔNG TRỊNH TRỌNG: (*Với Cẩm Vân*) - Không sao... rất dễ yêu.

CẨM VÂN: (*Mở bọc gói ra, một con cá nhảy tung lên. Cẩm Vân giật mình thét lên. Tất cả cười vang*).

MAI: - Xin mời các bạn vào bàn. (*Tất cả ủa vào bàn. Duy ông Trịnh Trọng thì vẫn ngồi phệt xuống đất, rũ người ra*).

MỘT ANH: - Kìa ông Trịnh Trọng, sao chậm thế?

ÔNG TRỊNH TRỌNG: - Thờ đã. Giời đất ơi, nóng quá. Mới thử ông Trịnh Trọng một phút thôi mà đã bã người ra. Vậy mà không hiểu tại sao có những người cứ làm ra vẻ quan trọng suốt đời mình được. Hát lên nào. (*Cẩm lấy ghi ta*)

Tất cả đều hát một bài đây sôi nổi của tuổi trẻ. Họ không phải hát mà là hét. Cẩm Vân cũng đã mau chóng bị cuốn vào không khí trẻ trung đầy hứng thú. chỉ có Mai là cứ bồn chồn ngóng nhìn ra ngoài. Cô đang nóng lòng về Quân.

MAI: - Làm cách nào em đến báo lại cho anh Quân đừng đến đây...

THÔNG: - Tại sao?

MAI: - Hình như bố không được vui. Mà chị thì không muốn anh ấy đến trong một không khí nặng nề như thế.

THÔNG: - Em không tin là bố để lộ sự bức bối ảnh hưởng đến mọi người. Trước đây năm năm, cũng chỉ vì thái độ của bố, mà anh Toàn...

MAI: - Tất nhiên là bố không bao giờ làm thế. Nhưng dẫu sao anh ấy đến trong một không khí nặng nề cũng không hay ho gì.

THÔNG: - Thôi được... thế thì em đi. Cẩm Vân ơi, cùng đi với anh. Chị ở đây tiếp các bạn.

MỘT NGƯỜI: - Bữa nay anh Quân đến đây sẽ phải phạt, bị đổ rượu cho bằng say. Chị Mai... chị có biết thuyền trưởng của chúng tôi không?

MAI: - Cũng mới quen...

ÔNG TRỊNH TRỌNG: - Chị thấy thế nào?... Được chứ?

MAI: - Về khía cạnh nào?

ÔNG TRỊNH TRỌNG: - Ồ, làm ăn thì anh ta là con người tuyệt rồi. Ngồi trên thuyền mà anh ấy có thể nghe được tiếng cá úc kêu ở dưới biển.

MỘT ANH KHÁC: - Tuy hơi cứng tuổi một tý, nhưng vẫn hay lắm, vợ được đám con trai chúng em kết nạp vào hội chưa vợ.

ÔNG TRỊNH TRỌNG: - Nhưng hôm nay nhân danh một hội viên, tôi đề nghị khai trừ anh ta. Duy trì một hội viên bốn mươi tuổi, sai điều lệ. Điều quan trọng là anh ta ngoan cố lắm. Việc này chị Mai giúp chúng em một tay là xong phứt. Chị khai trừ giúp đi. (*Quân xuất hiện đột ngột*) - Đấy chị xem, anh ta có thiêng không, mới có nói vụng một tý mà đã xuất hiện liền.

QUÂN: - Nói tốt hay nói xấu đấy?

ÔNG TRỊNH TRỌNG: - Phàm đã nói sau lưng thì dĩ nhiên là chẳng có điều gì tốt đẹp đâu. Nhưng thôi, anh hãy ngồi vào một chỗ để nhận kỷ luật.

QUÂN: - Nào, tôi ngồi đâu đây?

ÔNG TRỊNH TRỌNG: - Chẳng lẽ anh lại để chúng tôi chỉ chỗ cho thì đáng buồn quá.

QUÂN: - Tôi được tự chọn chỗ phải không... Vậy thì tôi chọn chỗ này. (*Ngồi xuống cạnh Mai*)

ÔNG TRỊNH TRỌNG: - Rõ là một anh giả vờ thiên tài. (*Cười vang*).

QUÂN: - Đáng tiếc là chúng ta không ngồi được lâu vì tàu sắp nhổ neo.

MAI: - Đang có tin báo bão.

QUÂN: - Tàu Chim ưng, nó vẫn đi trong cơn bão.

MAI: - Anh có gặp Thông?

QUÂN: - Không. Có chuyện gì?

ÔNG TRỊNH TRỌNG: - Còn có chuyện gì nữa. Anh đến muộn, chị Mai sốt ruột bảo Thông đi tìm.

MAI: - Bố em mới về.

QUÂN: - Để anh vào chào bác.

MAI: - Thôi, cụ đi về mệt.

QUÂN: - Mình có một biệt tài làm thân với các cụ. Năm kia tàu bị bão giạt phải lên trú nhờ một nhà cụ ven sông. Khi chia tay, cụ cứ bịn rịn bảo: Tôi chỉ tiếc là không có con gái để gả cho anh.

MỘT ANH: - Nhưng chắc chắn nếu có con gái thì cụ lại không nói thế. Nhưng thôi, anh đừng tăng lời nữa. Vì sao anh đến chậm nào?

QUÂN: - Rõ ràng hôm nay mình không gặp may. Đang bận bù đầu thì lại có một ông từ trên trời rơi xuống, gọi mình ra chất vấn: Tại sao anh lại có quyền cho phép thủy thủ mang cá bán ra ngoài?

THỦY THỦ 1: - Chắc người bên phòng thuế? (*Quân lắc đầu*)

THỦY THỦ 2: - Hay bên hải sản?

QUÂN: - Bên ấy với mình còn lạ gì nhau.

THỦY THỦ 3: - Chắc là cán bộ cơ quan nào đó thôi. Nhưng quan liêu, không hiểu một tí gì về lợi ích của người lao động.

QUÂN: - Cũng không phải thế, ngược lại là đằng khác. Ông ta rất thông thạo, nhưng không tán thành. Ông ta lý luận: lao động mà lại nghĩ đến lợi ích cá nhân là hạ thấp phẩm chất của người lao động.

Tất cả cười âm lên.

THỦY THỦ 1: - Thế thì đúng là người từ trên trời rơi xuống thật. Nhưng sao lúc ấy anh không gọi em ra. Để em quan sát xem đó là người thành thật hay là một anh giả vờ.

Ông Đoàn Xoa xuất hiện đột ngột.

ĐOÀN XOÀ: - Tôi hãy còn kịp để cho các anh nhận mặt đây.

QUÂN: - Trời đất ơi, đúng là bác rồi.

ĐOÀN XOÀ: - Tại sao anh lại có vẻ sợ sệt như thế?

QUÂN: - Cháu chỉ ngạc nhiên thôi đấy chú.

ĐOÀN XOÀ: - Tôi cũng thế... Tôi đã rất ngạc nhiên khi thấy các anh ở

đây... Điều này đã trả lời cho tôi, vì sao thằng con trai tôi đã trúng tuyển đại học, lại tự bỏ về nhà đi làm công vụ cho chiếc tàu đánh cá. Chỉ vì như thế thì nó kiếm được nhiều tiền hơn.

THỦY THỦ 2: - Đúng thế bác ạ... và đồng tiền ấy rất chân chính. Nó do chính công sức của bạn ấy làm ra. Vậy thì tại sao bác lại phản đối nhỉ?

ĐOÀN XOA: - Anh hỏi vì sao, tôi xin trả lời ngay. Vì nó đương là nguy cơ đưa đến rối loạn xã hội... đến suy vi về đạo đức và sa sút về lý tưởng. Nguy cơ ấy đã ập đến tận nhà chúng tôi.

QUÂN: - Xem ra khoảng cách về nhiều quan niệm giữa chúng cháu và bác đang còn xa nhau lắm. Giá như trời tạnh nắng, cháu xin mời bác xuống tàu mà tranh luận. Ở đây thú vị hơn nhiều. Đáng tiếc là đến giờ chúng cháu phải nhổ neo ra khơi rồi.

ĐOÀN XOA: - Anh có nghe tin thời tiết đấy chú? Đang cơn bão. Ngoài khơi gió đã lên tới cấp năm.

QUÂN: - Tàu chúng cháu ra khơi ngay, vì muốn lợi dụng cơn bão này.

ĐOÀN XOA: - Cái gì dẫn đến sự ngông cuồng ấy?

QUÂN: - Vì lợi ích của xí nghiệp bác ạ.

ĐOÀN XOA: - Trời đất ơi...

QUÂN: - Thôi... chào bác. (*Chạy lại chỗ Mai*) - Chào Mai.

Mai gục đầu vào một góc.

TẮT CÁ: - Tạm biệt bác... Rồi chúng cháu sẽ trở lại tiếp tục câu chuyện.

THỦY THỦ 2: (*Đi cuối cùng, khe khẽ hát: Tâm tình người thủy thủ*)
- “Nhổ neo ra khơi. Đêm nay khi trăng mọc, tàu anh sẽ nhổ neo ra khơi. Tạm biệt em yêu, vẫy chào thành phố cảng thân yêu. Em ơi chớ hờn anh nhiều. Em đừng hờn rằng vì sao anh ra đi. Em ơi cũng đừng nên hờn anh rằng ngoài khơi xa kia, có những gì vẫy gọi anh...”

Họ đi khuất. Thông trở về nhà thấy mọi người đã đi mất. Chạy lại hỏi chị.

MAI: - Về cả rồi... Họ lại ra khơi ngay.

THÔNG: - Thế em cũng phải đi đây. (*Thông vào nhà cầm một tay lược.*
Bà Đoàn Xoa tiễn con ra.)

ĐOÀN XOA: - Thông!

THÔNG: - Bố ở nhà, con xuống tàu bây giờ.

ĐOÀN XOA: - Con ở nhà, không đi đâu cả.

BÀ XOA: - Nó đã đi làm rồi mình ạ... Việc con nó ở nhà hay đi làm là do thuyền trưởng quyết định.

ĐOÀN XOA: - Tôi nói nó ở nhà!... Mà cho dù người ta không cho nó đi làm nữa thì càng hay cho nhà mình. (*Tất cả yên lặng*) - Đến bây giờ thì tôi hết sức ân hận vì đã không trông nom được gia đình, để cho các con, cả mình nữa, đã lao theo cái lợi trước mắt, chạy theo đồng tiền. Tôi còn có thể đấu tranh với ai khi chính vợ con tôi, gia đình tôi lại là chỗ dựa cho những tư tưởng đốn mạt ấy. (*Với Thông*) - Bố tính kỹ rồi. Bố sẽ đưa con về Hà Nội... Bây giờ vào đại học thì lỡ mất rồi. Nhưng bố sẽ để đạt với cơ quan. Người ta sẽ sắp xếp cho con một công việc làm tạm.

THÔNG: - Bố muốn thế thì con cũng bằng lòng.

ĐOÀN XOA: - Tất nhiên là vì nể bố, người ta mới giải quyết cho con. Ở đấy rồi con sẽ phấn đấu, rèn luyện...

THÔNG: - Vâng, nếu bố muốn thì con lên trên ấy đi làm để giúp đỡ bố mẹ. Nhưng con sẽ được trả bao nhiêu tiền lương mỗi tháng?

ĐOÀN XOA: (*Sửng sốt*) - Trời đất ơi, bà nghe không? Đi làm mà nó lại hỏi người ta trả nó bao nhiêu tiền lương. Cũng may nó mới chỉ nói với tôi, chứ lại nói trước cơ quan thì người ta không phải chỉ coi thường nó, mà đánh giá cả bố nó.

BÀ XOA: - Đi làm mà có hỏi tiền lương thì cũng là lẽ thường tình thôi chứ.

ĐOÀN XOA: - Trời đất ơi... mình cũng nghĩ như thế à?... Đây là một cơ quan trung ương. Mình vào làm là để phấn đấu, rèn luyện.

THÔNG: - Nhưng trước tiên, lao động cần phải được trả đúng cái công của nó đã. Nếu không thì rồi con cũng sẽ ăn bằng gì? Tiều bằng gì?

ĐOÀN XOA: - Tôi sẽ lo cho anh.

THÔNG: - Đi làm là để giúp bố mẹ. Chú vẫn tiếp tục bắt bố phải nuôi, thì thà con cứ ở nhà đỡ cho mẹ nổi cơm, quét cho mẹ được cái nhà. Nói rõ ra là con không lên chỗ bố được... Con sẽ làm ở đây.

ĐOÀN XOA: - Tao biết cái gì lôi cuốn mày rồi.

THÔNG: - Con nói rõ hơn: Ở đây người ta trả công đúng lao động của con.

ĐOÀN XOA: - Tao hiểu.

THÔNG: - Và điều ấy con thấy không có gì xấu xa mà phải giấu diếm...

ĐOÀN XOA: - Tao không ngờ mày đã trở nên một thằng đốn mạt đến như thế. Chính cái lợi ích vật chất đã làm hỏng mày. Chính nó đã làm cho mày dẫm đạp lên tất cả, không có trên dưới, không có tình nghĩa. Mày phải học ai xa đâu, chị mày đấy... Sao cũng một giọt máu tao đẻ ra mà nó ngoan ngoãn, vâng lời. Mày có thấy bao giờ chị mày cãi lại bố một lời nào không?

THÔNG: - Điều ấy thì bố nói đúng... Bố rất quý chị ấy... So với con thì chị ấy ngoan ngoãn, vâng lời bố hơn nhiều... Nhưng ngay với một người bố yêu quý thì bố đã làm gì cho chị ấy nào? Người yêu đầu tiên của chị ấy là lái xe cho bố: anh Toàn và chị ấy yêu nhau tha thiết. Nhưng bố tỏ ra không vui là chị ấy thôi liến...

MAI: - Thông, không được nói bố như thế. Chuyện do chị... Chị không yêu anh ấy... hoàn toàn không yêu. Sao Thông lại đổ lỗi cho bố?

THÔNG: - Em biết vì sao chị phải nói như thế... Nhưng buộc lòng em phải nói sự thật thôi. (*Lật sau gương*) - Có phải cái ảnh anh toàn còn thắm đầy nước mắt mà chị vẫn giữ làm kỷ niệm đấy không?

MAI: (*Chạy lại giăng lấy và ôm mặt khóc*)

THÔNG: - Chị ấy là người hiểu biết và có tài năng chứ... Giọng hát của chị ấy mượt và khỏe. Văn công về tuyến, bố cho môi trường ấy để hư hỏng... Chị ấy lại tiếp tục vâng lời... cứ thế vâng lời... Cuộc đời cứ chôn chân ở đây... Chị ấy đã 29 tuổi rồi đấy bố ạ.

MAI: - Thôi im đi.

ĐOÀN XOA: - Trời đất ơi... thế là cùng cực rồi. Đến bây giờ tôi mới biết các con tôi nghĩ về tôi như thế. (*Đoàn Xoa bỏ ra ngoài*)

MAI: - Mà thấy chưa?

THÔNG: - Em không thể tán thành với chị được. Tại sao chị cứ sống không thật lòng với mình như thế?

MAI: - Em ngu lắm... Nếu như cả chị nữa cũng không còn tin vào bố, bố sẽ sống thế nào?

Hết cảnh.

CẢNH SÁU

Vẫn cảnh cũ. Trong giông bão, ông Đoàn Xoa đi nghe ngóng tin tức của con, đợi mưa trở về nhà. Thấy chồng về, bà Xoa chạy ra.

ĐOÀN XOA: - Tôi đã cố gắng đi đến trạm Hải tiêu để hỏi thăm tin, nhưng giờ đây lại không thể nào bước lên được... Về xí nghiệp cá thì đúng lúc ấy tín hiệu cấp cứu ở kinh độ 16, vĩ độ 32 đánh về. Hiện nay xí nghiệp đang điều tàu đến đó. Bà thấy không? Cái ma lực của đồng tiền nó ghê gớm biết chừng nào kia chứ. Mà để làm gì? Hay để vung tiền ra phung phí như ngày hôm qua ấy... Đến bố nó đây này, cả đời phấn đấu mà dám bao giờ đứng ra tổ chức một ngày lễ sinh nhật cho mình đâu.

BÀ XOA: - Nhưng không phải vì thế mà chúng ta không thấy mừng khi con có một ngày vui... Sau những ngày làm việc vất vả, nguy hiểm, chúng nó cần có những ngày vui chứ. Cứ nhìn những đứa trẻ thẳng bộ đồ đẹp nhất rồi đạp xe rong ruổi với nhau trên đường cái, thấy con gái thì xô vào trêu chọc, tôi thương chúng nó.

ĐOÀN XOA: - Thành Thông cũng thế thôi, phải là đáng xấu hổ mới đúng. Ngày xưa ở đây làm gì có hiện tượng ấy. Đồng tiền đẻ ra sự phè phỡn.

BÀ XOA: - Nó làm gì có tiền, làm được một đồng thì đưa cho mẹ một đồng... muốn đi chơi cũng lại xòe tay ra xin. Chúng nó không có chỗ chơi... không có một cái gì mà chơi.

ĐOÀN XOA: - Chơi à... ăn còn chưa có kia kìa.

BÀ XOA: - Mình đã quên mất tất cả những gì là tuổi trẻ rồi. Đối với chúng, đói ăn đáng sợ, đói chơi cũng không phải không đáng sợ đâu.

ĐOÀN XOA: - Mình còn lo cho nó đói chơi ư... Nó đã chẳng dành hết phần cho nó là gì.

BÀ XOA: - Ông chẳng biết một tí gì về thanh niên bây giờ, cả con ông nữa. Nó lo cho tôi, lo cho chị nó còn hơn người lo cho nó. Tôi buộc phải nói với mình... hôm qua đâu phải sinh nhật của nó. Nó sinh vào tháng bảy kia mà.

ĐOÀN XOA: - Sao nó có quyền bịa ra để có dịp phung phí tiền nong như thế?

BÀ XOA: - Vì chị nó đấy... Nó muốn bịa ra một dịp để cho chị nó có hoàn cảnh tiếp xúc với bạn bè. Ở cái xóm này những đứa con trai có máu mặt đều bỏ đi hết cả.

ĐOÀN XOA: - Trời đất ơi... đã phải nghĩ đến chuyện khốn khổ ấy kia à?

BÀ XOA: - Chỉ có mình ông thấy là khốn khổ thôi. Con gái ông đã hai mươi chín tuổi rồi. Cả điều này nữa, tôi cũng lại phải nói với mình. Tôi oán mình về chuyện tình duyên, về cuộc đời của con gái ... Nó ngoan ngoãn, vâng lời quá mà mình thì việc gì cũng can thiệp vào.

ĐOÀN XOA: - Thì ra là thế đấy... Cả con Mai nó cũng nghĩ như thế về tôi.

BÀ XOA: - Nhưng không bao giờ nó nói.

ĐOÀN XOA: - Tôi làm gì để nó phải sợ?

BÀ XOA: - Nó thương ông thì đúng hơn. Nó sợ ông biết nó cũng không tin ông nữa, thì có thể ông sẽ buồn lắm.

Mai ở trong nhà cầm cái áo ấm của bố đi ra. Thấy con, cả hai vợ chồng đều yên lặng.

MAI: - Bố... bố mặc áo vào cho ấm này. Con đã bảo bố đừng đi, lạnh như thế... Bố có cần chườm một tý nước nóng không?

ĐOÀN XOA: - Thôi con...

MAI: - Bố không ra được tận nơi ạ? Con đã nói là gió ghê gớm mà.

ĐOÀN XOA: - Bố sốt ruột và lo lắng lắm con... Ở kinh độ 34 đã bắn pháo hiệu cấp cứu.

MAI: - Thật thế à bố? (*Bồn chồn*) - Nhưng thôi, bố đừng lo lắng nữa... Cái gì đến nó sẽ đến bố ạ.

ĐOÀN XOA: - Lo lắng con cũng muốn giành lấy một mình phải không?

MAI: - Dầu sao thì cơn bão cũng đã tan rồi.

(Cụ Bản đội nón lá, áo tơi đến, đứng ở ngoài cửa. Chiếc nón lá, cái áo tơi này cụ đã dùng nó khi cụ đi xin)

BÀ XOA: - Kia cụ Bản, cụ vào trong này chứ.

CỤ BẢN: - Tôi đứng ngoài này. Đang mưa ướt át lắm.

BÀ XOA: - Cụ cứ vào đi... Mà cụ bỏ cái áo tơi ấy ra. Trông cụ nón áo, bị gậy, cứ như hồi nào cụ đi ăn xin ấy.

CỤ BẢN: - Có lẽ cũng lại trở về cảnh ấy mất thôi bà ơi.

BÀ XOA: - Tôi chẳng bằng lòng cụ nói gở thế đâu.

CỤ BẢN: - Bà tưởng tôi muốn thế ư? Nhưng ông Hương bí thư xã ta về rồi.

BÀ XOA: - Sao cụ? Ý trên thế nào?

CỤ BẢN: - Đồng chí ấy không được vào gặp Thành ủy. Như thế tức là phải trả ruộng ra rồi.

BÀ XOA: - Đòi nào.

CỤ BẢN: *(Khóc)* - Thật đấy... Đùng hồ nghi nữa. Đảng ủy xã đương họp bất thường. Có thể đồng chí Hương lại phải trở lên, xin gặp đồng chí bí thư Tỉnh ủy. Nhưng ít hy vọng lắm.

ĐOÀN XOA: - Đó là nguyên tắc họp cấp ủy. Không bao giờ một người không đúng đối tượng được vào. Tôi đã khuyên đừng lên.

CỤ BẢN: *(Đẫn đo mới nói)* - Ông Xoa ạ... một miếng khi đói bằng một gói khi no. Ông đã có lòng cứu mang lúc tôi gặp khó khăn, không bao giờ tôi quên ơn ông. Nhưng cũng chính vì vậy mà tôi không dám giấu: Ông chỉ coi nhân dân chúng tôi như thứ để thương xót, chứ không phải để trân trọng. Hiện nay cả làng đều oán ông... Người ta nói rằng tại ông.

ĐOÀN XOA: - Ai nói...?

CỤ BẢN: - Cả làng nói... cả tôi nữa... Họ nói chính ông, chính ông đã không thương họ. Có người quá khích đòi đến gặp ông. Nhưng tôi bảo để tôi. Tôi mặc lại cái áo ăn mày ngày xưa, đến hỏi ông để thử

xem ông chọn con người nào? Chọn cái người làm nhà mới, mời ông sang ăn cất nóc; hay chọn tôi với hình hài như thế này. Đúng như lúc tôi đến cửa nhà ông năm nào. Ông chọn đi.

BÀ XOA: - Không!... Không phải tại nhà tôi đâu... Minh nói với mọi người như thế đi! Không phải! Chính là tại tôi! Tôi không nghe lời khuyên can. Tôi tin vào ông ấy.

ĐOÀN XOA: - Tôi không trốn tránh trách nhiệm đâu. Việc này do tôi.

CỤ BẮN: - Trời đất.

ĐOÀN XOA: - Nhưng có đúng cả làng này đều phản đối, đều oán trách tôi không? Tôi đấu tranh cho sự nghiệp của họ mà?

CỤ BẮN: - Dân chúng tôi không mong muốn ông tranh đấu cho chúng tôi như thế.

ĐOÀN XOA: - Trời đất ơi! Đó là điều tôi hoàn toàn không ngờ. Không ngờ là dân lại phản đối. Vì sao?

CỤ BẮN: - Vì dân chúng tôi không cần những người ban phát thương hại, mà cần người giúp đỡ, mang đến cho họ nhận thức về quyền lực, để chính họ được tham gia làm chủ cuộc đời mình.

ĐOÀN XOA: - Có thật có sự cách biệt như thế không? Nếu có thì vì sao tôi vẫn chưa hiểu được? Tôi và nhân dân lại xa cách đến thế ư?

BÀ XOA: - Chính tôi cũng băn khoăn điều đó. Có thể cũng tại tôi. Nếu tôi cứ để cho ông tự cầm đồng tiền lương hàng ngày đi mua từng mớ rau, con cá, lạng thịt. Nếu tôi cứ để ông cùng húp chung với vợ con một bát cháo khoai lang luộc loãng trong những ngày giáp hạt; để ông cùng lo cái nỗi lo của mọi nhà thì khi cây lúa nghẽn đòng, lúc cả nhà ngồi nhìn nắm thóc ăn chia khi mùa màng mất cả trên đồng, mất cả trên sân, thì cái khoảng cách kia có lẽ không xa vời đến thế. Nhưng biết làm thế nào, tình trạng đã thế này rồi cụ nói giùm với bà con là tôi nhận lỗi, nhận lỗi tất cả. Rồi không phải chỉ một mình chú Hương đi lên gặp đồng chí bí thư mà cả tôi, tôi cũng đi.

Quân xuất hiện trước cửa hết sức đột ngột.

MAI: (Bất ngờ kêu lên) - Kia anh!...

BÀ XOA: - Tàu đã về rồi? (*Hỏi trong sự lo sợ*) - Em nó đâu anh?

QUÂN: (*Nghẹn ngào*) - Đang khiêng, đang khiêng về!

TẮT CẢ: - Trời đất ơi!

ĐOÀN XOA: - Tôi đã nói, có sai đâu.

QUÂN: - Tôi nói là đang khiêng cá về. (*Về mừng rỡ ánh lên trên mặt mọi người*) - Tàu đã kịp tới bãi cá trước khi cơn bão đến. Mẻ lưới hốt, cá nhiều vô kể. Chúng tôi đành bắn pháo hiệu xin cấp cứu để thêm tàu ra đưa cá về.

BÀ XOA: - Ông thấy đấy. Kiểm được một đồng vất vả biết chừng nào... (*Nhìn ra ngoài ngóng con*)

QUÂN: (*Chạy lại phía Mai*) - Có phải em nóng lòng lắm phải không?

MAI: - Em cứ tưởng rồi chẳng bao giờ anh còn lại nhà này nữa.

QUÂN: - Anh cũng giàu tự ái lắm đấy. Nhưng anh lại không thể nào không đến được. Vì một lẽ giản dị: anh đã thuộc về em mất rồi.

MAI: - Anh nhận ra điều đó từ bao giờ vậy?

QUÂN: - Ngay trong cơn bão. Ngoài khơi gió đã lên tới cấp 6, vậy mà anh chẳng nghĩ được điều gì khác ngoài em. Mọi tinh khôn đã cùng đến giúp anh đưa con tàu trong giông bão về đến đích. Rõ ràng anh không hề có cảm giác mình đương vượt ra ngoài vòng nguy hiểm, mà chính là để đến với tình yêu.

MAI: - Anh nhớ rằng em vốn là kẻ vâng lời.

QUÂN: - Nếu anh không có khả năng làm em đổi khác thì anh theo em. Anh cũng biến mình thành kẻ vâng lời. Chỉ riêng việc này anh có thể bào chữa được. Một kẻ anh hùng nếu quỳ xuống chân người mà mình yêu, thì hành động ấy chẳng ai xem nó là hèn hạ. Biết làm thế nào. Anh yêu mất rồi Mai ạ. Anh đến để thú nhận.

MAI: - Em cảm ơn mọi ý nghĩ tốt đẹp anh đã dành cho em.

Tiếng xôn xao truyền đi nơi này đến nơi khác. Tất cả mọi người ra sân khấu hỏi ông cụ.

CỤ BẢN: - Bà có nghe chuyện gì không?

BÀ XOA: - Tôi cũng không rõ. Nhưng hình như có một việc gì quan trọng sắp công bố trên đài vào buổi phát thanh chiều.

CỤ BẢN: - Tôi nghe loáng thoáng câu được câu mất... Nhưng đâu cũng nói về việc khoán sản phẩm như ở chỗ mình.

BÀ XOA: - Quái lạ... không ai nghe rõ được. (*Gọi vào nhà*) - Minh ơi, ở nhà mình có nghe đài không?

Dân đi tới. Mọi người sợ sệt nhưng không tìm giữ được. Cụ Bản khẽ nói.

CỤ BẢN: - Bác Dân.

DÂN: (*Ra trước mọi người*) - Ít phút nữa xin mời toàn thể bà con cùng anh Xoa ra trụ sở nghe chỉ thị của Trung ương.

CỤ BẢN: - Bác Dân, bác hiểu dân chúng tôi rồi. Một phút một giây chúng tôi thấy đặng đặng không thể chờ đợi được. Bác lộ ra một tý cho chúng tôi mừng.

DÂN: - Muốn nghe điều gì trước thì tôi chỉ nói thế này: Ý nguyện của dân và chủ trương của Đảng bao giờ cũng giống nhau như một điều tất yếu. Như con sông lớn là bởi nước từ những dòng suối nhỏ đổ về.

CỤ BẢN: (*Sung sướng*) - Thế là sống, thế là vui đời rồi! Tôi xin mời tất cả sang nhà tôi. Nhà tôi mới mua đài!

BÀ XOA: - Cụ Bản... Yên lặng đã... đến giờ rồi!

Một phút yên lặng như để bùng lên một cái gì ghê gớm)

(Nhạc hiện đại ồn lên.

Đùng ai nói chuyện nhớ...! Yên lặng đấy.

Hạ màn.

